

UCHWAŁA Nr XLVI/387/2014

Rady Gminy Ostrów Wielkopolski
z dnia 23 czerwca 2014 roku

w sprawie przyjęcia Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych.

Na podstawie art.18 ust.2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2013 r. poz. 594 z późn. zm.) oraz art.17 ust.1 pkt 1 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2013 r. poz. 182 z późn. zm.) – uchwała się, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się *Gminną Strategię Rozwiązywania Problemów Społecznych* w brzmieniu stanowiącym załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy Ostrów Wielkopolski.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem jej podjęcia.

PRZEWODNICZĄCY
Rady Gminy

Piotr Śniegowski

UZASADNIENIE

Przyjęcie Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych jest wykonaniem ustawowego obowiązku wynikającego z ustawy o pomocy społecznej, a także umożliwia składanie wniosków o wsparcie finansowe projektów opracowanych przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej.

WÓJT
Piotr Kufoszczyk

**Fundacja Sportu Zdrowia i Turystyki EST w Warszawie
Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Ostrowie Wielkopolskim**

**GMINNA
STRATEGIA
ROZWIĄZYWANIA
PROBLEMÓW
SPOŁECZNYCH
GMINY OSTRÓW
WIELKOPOLSKI
2014-2020**

Ostrów Wielkopolski czerwiec 2014

SPIS TREŚCI

WPROWADZENIE I DEFINICJE	3
1. OBSZAR I CZAS REALIZACJI	7
2. AKTUALNA SYTUACJA SPOŁECZNA GMINY OSTRÓW WIELKOPOLSKI	8
2.1. Charakterystyka ogólna gminy	8
2.2. Sytuacja demograficzna gminy	12
2.3. Bezrobocie	13
2.4. Pomoc społeczna	20
2.5. Grupy społeczne wymagające wsparcia	23
2.6. Identyfikacja problemów	26
3. CELE STRATEGICZNE I OPERACYJNE	38
3.1. Hierarchia celów	38
3.2. Uzasadnienie wyboru celów strategicznych	40
4. ZADANIA SŁUŻĄCE ROZWIĄZYWANIU PROBLEMÓW OSÓB ZAGROŻONYCH WYKLUCZENIEM SPOŁECZNYM	42
4.1. Lista zadań	42
5. SYSTEM WDRAŻANIA STRATEGII	51
5.1. Wdrażanie	52
5.2. Podmioty zarządzające realizacją <i>Strategii</i>	52
6. SPOSOBY MONITOROWANIA, AKTUALIZACJI, FINANSOWANIA I KOMUNIKACJI SPOŁECZNEJ STRATEGII	55
6.1. System monitorowania	55
6.2. Sposoby ewaluacji i aktualizacji	55
6.3. Finansowanie realizacji <i>Strategii</i>	56
6.4. Sposoby inicjowania współpracy pomiędzy sektorem publicznym, prywatnym i organizacjami pozarządowymi	57
6.5. Program promocji i <i>Public Relations</i>	58

WPROWADZENIE I DEFINICJE

Dokument *Gminna Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych* stanowi podstawowy dokument planowania strategicznego w sferze społecznej Gminy Ostrów Wielkopolski i jest istotnym elementem kompleksowego programu rozwoju gminy w oparciu o kapitał ludzki i kapitał społeczny zgodnie z zasadą zrównoważonego i trwałego rozwoju. Strategia formułuje efektywne i pobudzające do aktywnego działania na rzecz rozwoju społecznego Gminy *cele strategiczne i operacyjne*, a także *projekty realizacyjne*.

Zarządzanie sferą społeczną funkcjonowania gminy wiąże się z codziennym podejmowaniem różnorodnych decyzji ważnych dla lokalnej społeczności. Gmina wykonuje istotne zadania w sferze społecznej z zakresu udzielanie schronienia, zapewnienie posiłku oraz niezbędnego ubrania osobom tego pozbawionym, przyznawanie i wypłacanie zasiłków okresowych i celowych, opłacanie składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe, pracy socjalnej, organizowania i świadczenia usług opiekuńczych, prowadzenia i zapewnienia miejsc w placówkach opiekuńczo-wychowawczych wsparcia dziennego lub mieszkaniach chronionych, tworzenia gminnego systemu profilaktyki i opieki nad dzieckiem i rodziną, dożywiania dzieci, sprawienia pogrzebu, kierowania do domu pomocy społecznej. Wiele z istotnych zadań w tym zakresie jest realizowanych we współpracy z organizacjami pozarządowymi, a także – patrząc szerzej w partnerstwie publiczno-publicznym, publiczno-społecznym czy publiczno-prywatnym. Zakres i typ kompetencji przypisanych samorządowi gminnemu ma daleko idące konsekwencje dla systemu polityki społecznej, a zwłaszcza systemu organizacyjnego szeroko rozumianej pomocy społecznej.

W zamyśle władz Gminy Ostrów Wielkopolski opracowanie *Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych* ma służyć mobilizacji społeczności Gminy, grup interesów, organizacji pozarządowych i innych wokół realizacji przyjętych celów w sferze społecznej. *Strategia* ma służyć również jako instrument ułatwiający i umożliwiający pozyskanie zewnętrznego wsparcia finansowego z funduszy strukturalnych Unii Europejskiej i innych źródeł bezzwrotnych na realizację celów w niej zawartych.

Potrzeba posiadania *Strategii* wynika z art. 17 ust.1 pkt.1 ustawy z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej tekst jednolity z 2013 roku (Dz.U. poz. 182 z późniejszymi zmianami), zgodnie z którym zadaniem własnym gminy jest opracowanie i realizacja gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych, ale także ze standardów europejskich oraz pragmatycznego punktu widzenia. Powinna ona być skutecznym narzędziem aktywizującym proces rozwoju gminy. Dzięki powiązaniu celów z projektami zapewniona zostanie kompleksowość działań oraz lepsza efektywność gospodarowania zasobami i środkami finansowymi. Planowanie, monitorowanie i ocena realizacji celów w połączeniu z jawnością życia publicznego będą sprzyjać wyzwaniu aktywności i integracji społeczności lokalnej wokół realizowanych przez samorząd gminy zadań w sferze społecznej.

Gminna Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych ma równocześnie pozwolić wspólnocie gminnej wypracować właściwe dla siebie systemy wsparcia uruchamiane w wypadku pojawienia się problemów społecznych lub wówczas, gdy jednostka lub grupa znajduje się w trudnej sytuacji życiowej, której przezwyciężenie wykracza poza ich własne środki, możliwości i uprawnienia. Celem głównym jest zatem dbałość o to, by jednostki i rodziny (zwłaszcza żyjące w trudnych warunkach) miały dostęp do systemu wsparcia społecznego i zasobów społecznych umożliwiających osiągnięcie potencjału koniecznego do samodzielnego funkcjonowania. Wsparcie może mieć charakter bezpośredni, dający bieżące rozwiązanie trudnej sytuacji (pieniądze,

mieszkanie, żywność, opieka domowa i instytucjonalna, transport, odzież), ale w pierwszej kolejności prewencyjny, umożliwiający zapobieganie powstawaniu trudnych sytuacji życiowych (odnośzący się do kompetencji i umiejętności zarówno uniwersalnych, jak i związanych z konkretną pracą, wiedzy, przedsiębiorczości, inicjatywy, motywacji, empatii).

Zasady opracowywania Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych

Przygotowaniu dokumentu *Gminna Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych* towarzyszyły zasady:

- a) samorządności terytorialnej, oznaczającej skuteczne prawo samorządów do samodzielnego kształtowania polityki zmierzającej do poprawy sytuacji mieszkańców;
- b) subsydiarności (pomocniczości);
- c) współodpowiedzialności administracji rządowej, samorządów terytorialnych, podmiotów gospodarczych, organizacji pozarządowych i mieszkańców za jednoznaczne określenie obowiązków i praw wszystkich podmiotów;
- d) nienaruszalności własności oraz ochrony prywatnych interesów, z zachowaniem możliwości interwencji rządu dla realizacji nadrzędnych celów publicznych,
- e) uwzględniania mechanizmów rynkowych;
- f) dostosowania założeń programowych, regulacji prawnych i standardów do uznanych zasad i norm międzynarodowych;
- g) jawności, akceptacji i kontroli społecznej wszelkich działań publicznych.

Przyjęcie powyższych zasad będzie służyć osiągnięciu zrównoważonego rozwoju zgodnego z zapisami Agendy 21. Przez zrównoważony rozwój rozumiemy rozwój osobowy mieszkańców i tkanki gminy z jego infrastrukturą społeczną i techniczną, harmonizujący rozwój gospodarczy z potrzebami w sferze społecznej przy zachowaniu i ochronie sfery ekologiczno-przestrzennej. *Gminna Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych* powinna być dokumentem „żywym” i jednocześnie integrującym społeczność gminy. Stąd przyjęto, że będzie ona:

- budowana w oparciu o wiedzę środowisk wspólnoty samorządowej gminy, lokalnych liderów i ekspertów zewnętrznych,
- miała uspołeczniony charakter, co oznacza że ma powstawać i podlegać weryfikacji przy aktywnym uczestnictwie lokalnych środowisk,
- spójna z dokumentami programowymi w zakresie rozwoju regionalnego i rozwoju kraju,
- przekładać wyznaczone cele na konkretne programy realizacyjne
- dokumentem „krocącym” tj. podlegającym aktualizacji na podstawie okresowej oceny postępów w realizacji celów,
- zachowywać nadrzędność w stosunku do innych dokumentów gminnych w sferze społecznej.

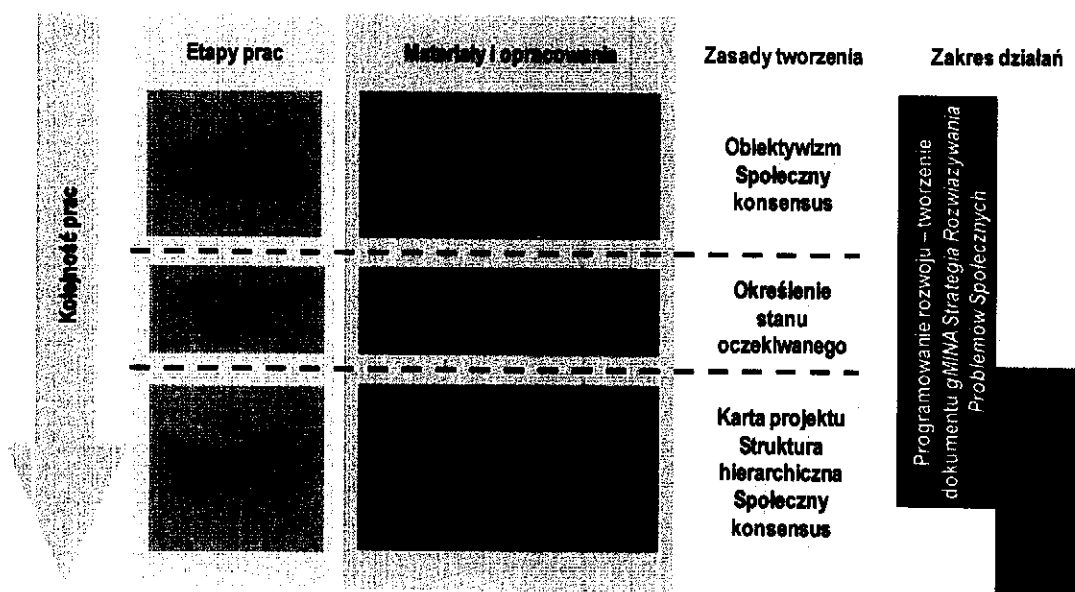
Gminna Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych została opracowana metodą planowania strategicznego zorientowanego na cel. Jej istotą jest założenie, że informacje i wiedza potrzebne do opracowania strategii istnieje w lokalnym środowisku, ale poszczególne jej elementy są nieskoordynowane i nieuporządkowane oraz rozproszone w różnych instytucjach, organizacjach i umysłach poszczególnych lokalnych ekspertów. Merytoryczną rolę w wypracowywaniu *Strategii* odegrali liderzy lokalni dobrani na podstawie posiadanego doświadczenia oraz wiedzy w zakresie rozwiązywania problemów społecznych. Dochodzenie do wyników odbywało się w drodze konsensusu.

Proces prac nad *Strategią*

Prace nad przygotowaniem *Gminnej Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych* (rysunek 0.1) rozpoczęto od analizy istniejących uwarunkowań. Na tej podstawie dokonano diagnozy stanu Gminy Ostrów Wielkopolski w sferze społecznej. Wyznaczono cele strategiczne i operacyjne. Następnie zidentyfikowano *projekty realizacyjne* służące poprawie sytuacji na obszarze Gminy Ostrów Wielkopolski. Zdefiniowano plan finansowy na okres programowania 2014-2020 oraz oczekiwane wskaźniki osiągnięć. W kontekście przyjętych celów oraz zdefiniowanych zadań do realizacji określono system wdrażania, monitoringu, oceny i aktualizacji. Sformułowane zostały również sposoby inicjowania współpracy pomiędzy sektorem publicznym, prywatnym i organizacjami pozarządowymi.

Rysunek 0.1

Schemat procesu tworzenia i realizacji *Gminna Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych*

Źródło: Opracowanie własne

Definicje

Dla pełnej przejrzystości dokumentu *Strategii* przedstawiono poniżej słownik stosowanych terminów.

Analiza kosztów i korzyści – Procedura oceny celowości realizacji projektu poprzez porównywanie korzyści i kosztów.

Analiza SWOT – Metoda pozwalająca przeanalizować atuty i słabości regionu wobec szans i zagrożeń stwarzanych przez otoczenie. Skrót SWOT pochodzi od pierwszych liter angielskich słów: strenghts (mocne strony), weaknesses (słabe strony), opportunities (szanse), threats (zagrożenia).

- Cele** – Określenie w fazie wstępnej przygotowania projektu, planowanych efektów, jakie ma przynieść dane działanie o charakterze publicznym.
- Cel strategiczny** – cel najwyższego rzędu w *Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Ostrów Wielkopolski* określający stan, jaki chcemy osiągnąć w roku 2020 poprzez osiąganie celów szczegółowych i kierunkowych.
- Cel operacyjny** – cel podporządkowany *celowi strategicznemu* wskazujący kierunkowe działania lub stany docelowe, który powinien być skojarzony z konkretnymi *zadaniami* i *projektami* realizacyjnymi.
- Fundusz dotacji** – Typ projektu o charakterze funduszu dotacji skierowanego na realizację konkretnego zagadnienia. W przypadku projektu tego typu operator funduszu rozdzielający dotacje pomiędzy odbiorców ostatecznych uznawany jest za beneficjenta końcowego pomocy.
- Fundusze Strukturalne** – Zasób finansowy UE umożliwiający pomoc w restrukturyzacji i modernizacji gospodarki krajów członkowskich drogą interwencji w kluczowych sektorach i regionach (poprawa struktury). Na fundusze strukturalne składają się: Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego (EFRR), Europejski Fundusz Społeczny (EFS), Europejski Fundusz Orientacji i Gwarancji Rolnej (EFOiGR) oraz Finansowy Instrument Wspierania Rybołówstwa (FIWR).
- Monitorowanie** – Proces systematycznego zbierania i analizowania wiarygodnych informacji finansowych i statystycznych dotyczących wdrażania projektów, którego celem jest zapewnienie zgodności realizacji projektów i programu z wcześniej zatwierdzonymi założeniami realizacji.
- Pomoc publiczna** - Pomoc udzielana przedsiębiorcom ze środków, spełniająca następujące warunki: przekazanie środków publicznych, korzyści dla wzrostu rozwoju gminy, spełnianie wymogu powszechnej dostępności, wpływ na konkurencję i handel
- Programowanie** – Proces organizowania, podejmowania decyzji i finansowania, prowadzony w kilku etapach w celu wdrażania, na bazie wieloletniej współpracy, wspólnych działań Wspólnoty i państw członkowskich dla osiągnięcia określonych celów znajdujący wyraz w przygotowaniu dokumentów programowych.
- Projekt** – podstawowa jednostka realizacyjna służąca poprawie sytuacji na obszarze Gminy Ostrów Wielkopolski oraz osiągnięciu wyznaczonych celów, zbiór działań wskazujący przedmiot przedsięwzięcia, osobę odpowiedzialną za wykonanie i nadzór, harmonogram realizacji, koszt realizacji i źródła finansowania oraz wskaźniki oceny stopnia osiągnięcia wyznaczonych celów.
- Region** – w potocznym znaczeniu obszar Województwa Wielkopolskiego
- Rozwój zrównoważony i trwały** – rozwój mieszkańców i tkanki gminy wraz z całą jego infrastrukturą, odbywający się w sposób harmonizujący rozwój gospodarczy z potrzebami w sferze społecznej oraz przy zachowaniu i ochronie sfery ekologiczno-przestrzennej, czyli bez szkodenia środowisku naturalnemu.
- Sfera** – jeden z trzech obszarów (sfera gospodarcza, społeczna, ekologiczno-przestrzenna) działalności wspólnoty samorządowej, w których aktywność powinna być wzajemnie zharmonizowana, pozwalając osiągnąć zrównoważony rozwój.
- SMART** – projekty są specyficzne (ang. *specific*), mierzalne (ang. *measurable*), uzgodnione (ang. *agreed*), wykonalne (ang. *real*), określone w czasie (ang. *timed*).
- Wskaźnik** – narzędzie pomiaru osiągnięcia celu lub realizacji zadań i projektów.

Rozdział 1.

OBSZAR I CZAS REALIZACJI

Dokument *Gminna Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Ostrów Wielkopolski* został opracowany dla obszaru NTS 5 obejmującego Gminę Ostrów Wielkopolski, wchodzący w skład NTS 4 powiat ostrowski, NTS 3 numer 57 podregionu kaliski oraz NTS 2 – województwa wielkopolskie w Rzeczpospolitej Polskiej.

Czas realizacji *Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Ostrów Wielkopolski* obejmuje okres programowania 2014-2020.

Rozdział 2.

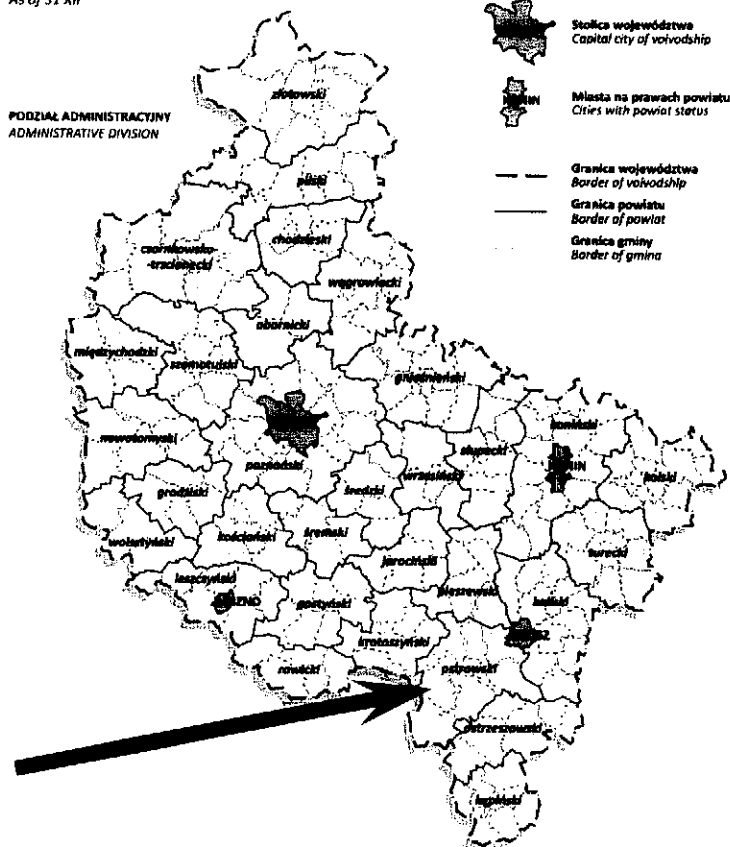
AKTUALNA SYTUACJA SPOŁECZNA GMINY OSTRÓW WIELKOPOLSKI

2.1 Charakterystyka ogólna gminy

2.1.1 Położenie

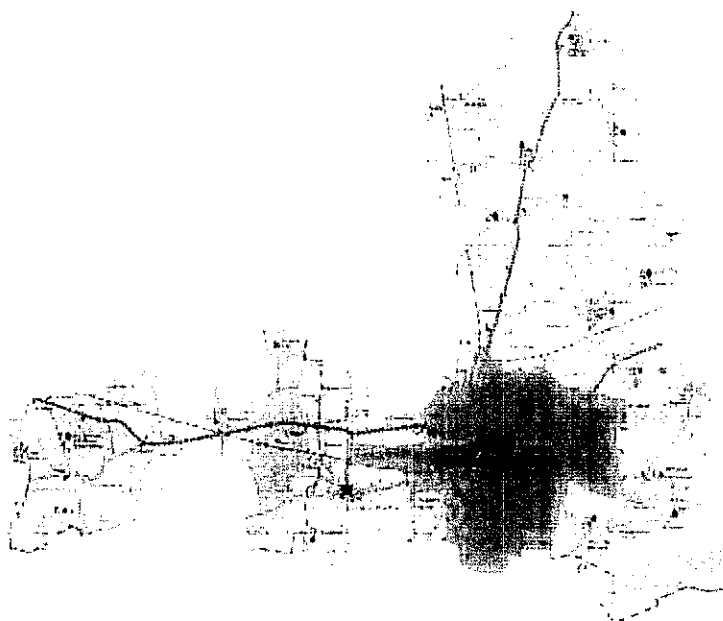
Gmina wiejska Ostrów Wielkopolski leży w południowej części województwa wielkopolskiego, w powiecie ostrowskim, z siedzibą w Ostrowie Wielkopolskim. Gmina otacza z trzech stron 78 tys. miasto Ostrów Wielkopolski, ważny węzeł komunikacyjny oraz prężny ośrodek przemysłowy. Podmiejskie położenie gminy nie oznacza, że jest ona tylko "sypialnią dla miasta". Na jej terenie znajduje się wiele dużych, zmechanizowanych, rodzinnych gospodarstw rolnych. Gmina ma rolniczy charakter, ale coraz większe znaczenie w życiu gospodarczym odgrywają małe zakłady przemysłowe, usługowe i handlowe. Przez jej teren przebiegają ważne drogi krajowe i szlaki kolejowe, tworząc dogodne połączenia komunikacyjne z dużymi miastami: Wrocławiem, Poznaniem, Łodzią, Katowicami, Częstochową i Kaliszem.

WOJEWÓDZTWO WIELKOPOLSKIE W 2012 R.
Stan w dniu 31 XII
WIELKOPOLSKIE VOIVODSHIP IN 2012
As of 31 XII

Zaplanowano również budowę autostrady A8, która będzie przebiegać niedaleko Ostrowa Wielkopolskiego. Przy ważnych trasach przygotowane są atrakcyjne tereny pod nowe inwestycje. Władze systematycznie rozbudowują infrastrukturę techniczną wsi. Na terenie gminy znajdują się piękne zabytki architektury: kościoły, pałace, zespoły dworskie oraz pomniki budownictwa i sztuki ludowej.

Powierzchnia gminy obejmuje obszar 207,6 km², co stanowi 0,70% powierzchni województwa wielkopolskiego. Gminę zamieszkuje 17 720 mieszkańców, w tym 8 982 kobiety.

Pierwsze informacje źródłowe o osadach: Wysocko Wielkie i Sobótka pochodzą z przełomu XIII i XIV wieku i związane są z istniejącymi na ich terenie kościołami. Rozległa parafia w Wysocku Wielkim od 1434 r. swoim zasięgiem obejmowała także miasto Ostrów. W wyniku II rozbioru Polski rejon Ostrowa Wielkopolskiego znalazł się w granicach Prus i otrzymał nazwę Prus Południowych. Zaborca zmienił podział administracyjny zajętych ziem. Utworzo-

no wiele nowych powiatów, w tym odolanowski, który swoim zasięgiem objął teren całej gminy. W okresie Księstwa Warszawskiego powiat ten wchodził w skład departamentu kaliskiego. Wojny napoleońskie zakończyły się w 1815 r., kiedy to kongres wiedeński na nowo ukształtował podział ziem polskich. Cała Wielkopolska ponownie znalazła się pod panowaniem Prus, tworząc Wielkie Księstwo Poznańskie, na czele którego stał jako namiestnik, właściciel dóbr przygodzkich książę Antoni Henryk Radziwiłł (1775-1833), spokrewniony z pruskim domem panującym. Władze powiatu odolanowskiego zostały przeniesione do Ostrowa. Pod względem administracyjnym i policyjnym powiat od 1817 r. dzielił się na obwody, którymi zarządzali komisarze. Istniało osiem komisariatów obwodowych: Ostrów Północ, Ostrów Południe, Sieroszewice, Skalmierzyce, Odolanów, Raszków, Czarny Las i Sośnie, które funkcjonowały do początku 1928 r., kiedy to na ich miejsce powołano wójtostwa obwodowe. W 1887 r. powiat odolanowski podzielono na dwie części. Z czterech pierwszych komisariatów obwodowych utworzono nowy powiat ostrowski. Taki stan istniał do kwietnia 1932 r., kiedy zlikwidowano powiat odolanowski i w całości włączono go do powiatu ostrowskiego. Pierwszym starostą ostrowskim w odrodzonej Polsce był Wojciech Lipski, właściciel dóbr w Lewkowie, Karskach i Michałkowie. W okresie okupacji miasto było konspiracyjną stolicą Wielkopolski. W Ostrowie przebywał Delegat Rządu oraz znajdowała się siedziba Komendy Okręgu Armii Krajowej. Od lutego 1942 r. działało tu także Kuratorium Wojskowe na województwo poznańskie. Ziemia ostrowska została wyzwolona spod jarzma okupacji hitlerowskiej 23 stycznia 1945 r. Do 1954 r. zachowano przedwojenny podział administracyjny powiatu. Dopiero w październiku 1954 r. w miejsce gmin powołano 39 gromad, których siedziby znajdowały się m.in. w Biniewie, Daniszynie, Gorzycach Wielkich, Lewkowie, Nowych Kamienicach, Sobótce i Wysocku Wielkim. Nowe jednostki nie były zdolne do samodzielnego działania i wypełniania funkcji terenowych organów władzy i administracji państwowej. Dlatego też systematycznie likwidowano najmniejsze gromady. 1 stycznia 1973 r. utworzono gminę Ostrów Wielkopolski, w skład której weszły 32 sołectwa z pięciu następujących gromad: Biniew, Daniszyn, Gorzyce Wielkie, Lewków i Nowe Kamienice.

Zgodnie z podziałem fizycznogeograficznym Polski wg Kondrackiego obszar Gminy Ostrów Wielkopolski znajduje się na pograniczu mezoregionów: Wysoczyzny Kaliskiej oraz Kotliny Milickiej.

Wysoczyzna Kaliska stanowi przedłużenie Wysoczyzny Leszczyńskiej i wyróżnia się większymi wzniesieniami, których wysokość wynosi od 125 do 150 m n.p.m. Na zachód od Dobrzycy występuje ciąg piaszczysto-żwirowych pagórków. Wschodnią część tego regionu przecina Proсна, zachodnią część odwadniana jest ku północy przez Obrę i Lutynię, ku południowi zaś przez dopływy Baryczy. Mezoregion zajmuje 2 623 km² i obejmuje północną część gminy, wraz z Ostrowem Wlkp.

Kotlina Milicka (Odolanowska) jest zagłębieniem końcowym lodowca warciańskiego. Piaszczyste dno doliny, na którym występują wydmy, porastają lasy (zespół Lasów Milickich), występują też znaczne powierzchnie łąkowe. Mezoregion obejmuje obszar o powierzchni 850 km². Przez północną część mezoregionu przepływa rzeka Barycz, dopływ Odry. Mezoregion zajmuje południowo-zachodnią część gminy, tj. dolinę rzeki Barycz i tereny na południe od niej.

2.1.2 Powierzchnia

Ze względu na posiadane warunki naturalne i stan uprzemysłowienia regionu, Gmina Ostrów Wielkopolski ma charakter rolniczo – przemysłowy. Tereny rolnicze zajmują 65% powierzchni Gminy. Przeważają gospodarstwa rolne o średnim areale, zajmujące się hodowlą i uprawą ziemi, współpracujące z zakładami rolno – przetwórczymi.. Decydują o tym w głównej mierze stan uprzemysłowienia, oraz posiadane warunki naturalne, zależne od poszczególnych części gminy. Strukturę użytkowania gruntów w Gminie Ostrów Wielkopolski prezentuje tablica 2.1 oraz wykres 2.1.

W strukturze użytkowania gruntów zdecydowanie dominują użytki rolne, które zajmują łącznie 12 169 hektarów (94,3%). Jedynie 0,8% powierzchni gminy zajmują lasy – 108 ha. Pozostałe grunty (w tym grunty zabudowane i zurbanizowane oraz nieużytki), stanowiące niespełna 5% powierzchni, zajmują 629 ha.

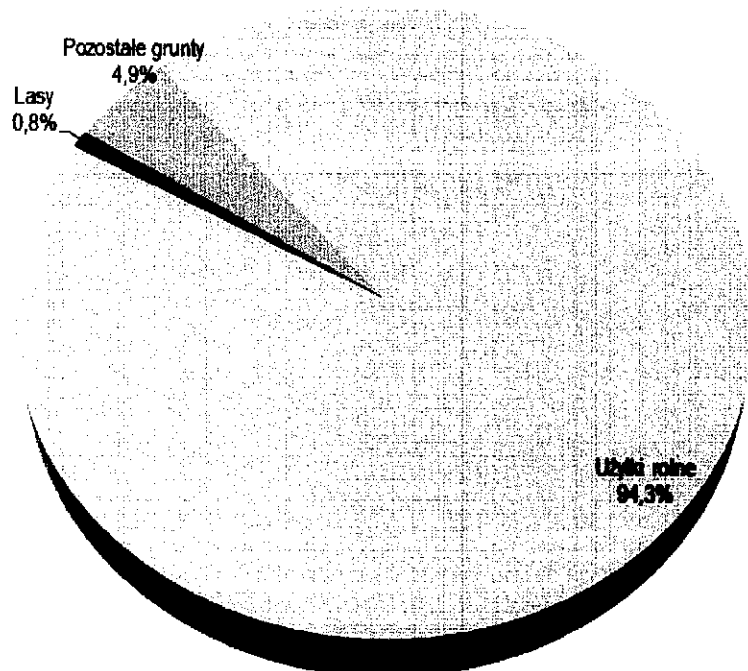
Tabela 2.1

Powierzchnia Gminy Ostrów Wielkopolski według kierunków wykorzystania

Rodzaje gruntów	Powierzchnia ewidencyjna [ha]	Udział w ogólnej powierzchni [%]
Powierzchnia ogólna	12 906	100,0
Użytki rolne	12 169	94,3
Lasy	108	0,8
Pozostałe grunty	629	4,9

Źródło: Opracowanie własne na podstawie *Województwo Wielkopolski – Podregiony Powiaty Gminy 2013*,
Urząd Statystyczny w Poznaniu, Poznań 2013

Wykres 2.1. Powierzchnia Gminy Ostrów Wielkopolski według kierunków wykorzystania

Źródło: Opracowanie własne na podstawie *Dane Powiatów i Gmin Wielkopolski 2013*,
Urząd Statystyczny w Poznaniu, Poznań 2013

Powierzchnia Gminy Ostrów Wielkopolski podzielona jest na 34 jednostki administracyjne – sołectwa (Będzieszyn, Biniew, Borowiec, Cegły, Chruszczyny, Czekanów, Daniszyn, Franklinów, Gorzyce Wielkie, Górzeńko, Górzno, Gutów, Karski, Kołatajew, Kwiatków, Lamki, Lewkowiec, Lewków (sołectwa: Lewków i Lewków-Osiedle), Łąkociny, Mazury, Młynów, Nowe Kamienice, Radziwiłłów, Sadowie, Słaborowice, Smardowskie Olendry, Sobótka, Szczury, Świeligów, Topola Mała, Wtórek, Wysocko Wielkie, Zacharzew). Ponadto na terenie gminy istnieje 12 miejscowości

bez statusu sołectwa: Baby, Bagatela, Biłgoraje, Fabryka, Kąkolewo, Michałków, Onęber, Sobczyn, Stary Staw, Trąba, Warszty, Zalesie).

2.1.3 Ludność

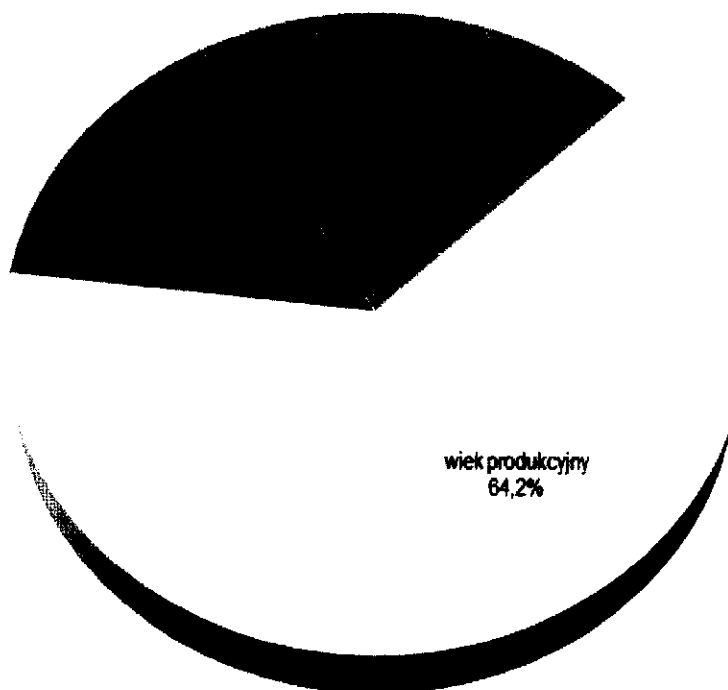
Liczba ludności Gminy Ostrów Wielkopolski wynosiła w dniu 31 grudnia 2013 roku 18 718 osób. W tej liczbie były 9 478 kobiety i 9 240 mężczyzn (odpowiednio 50,64 i 49,36% populacji). Współczynnik feminizacji – tj. liczba kobiet przypadająca na 100 mężczyzn – był poprawny i wyniósł 102,6 kobiet na 100 mężczyzn.

Gęstość zaludnienia Gminy Ostrów Wielkopolski wynosiła 90 osób/1km² i była blisko o połowę niższa od średniej gęstości zaludnienia w powiecie ostrowskim (139 osób/1km²) oraz około 1/4 niższa od średniej w podregionie kaliskim i w województwie wielkopolskim (116 osób/1km²).

2.2 Sytuacja demograficzna i społeczna Gminy

Według stanu na dzień 31 grudnia 2006 roku na obszarze Gminy Ostrów Wielkopolski zamieszkiwały łącznie 18 718 osób. Wykres 2.2 prezentuje strukturę ludności Gminy Ostrów Wielkopolski według grup wiekowych – produkcyjnych i nieprodukcyjnych.

Wykres 2.2 Struktura ludności gminy wieku produkcyjnym i nieprodukcyjnym

Źródło: Opracowanie własne na podstawie *Dane Powiatów i Gmin Wielkopolski 2013*,
Urząd Statystyczny w Poznaniu, Poznań 2013

Liczba ludności w wieku produkcyjnym w Gminie Ostrów Wielkopolski podniosła się powyżej 60% co jest korzystnym zjawiskiem w porównaniu do poprzedniego okresu programowania. Stan na dzień 31 grudnia 2013 to 64,2%, co oznacza wzrost o niespełna pięć punktów procentowych w porównaniu do roku 2006. Równocześnie relacja w pozostałych grupach wiekowych zmieniła się w niekorzystnym kierunku. Na przestrzeni ostatnich pięciu lat nastąpił spadek liczby mieszkańców w wieku przedprodukcyjnym oraz wzrost liczby mieszkańców w wieku poprodukcyjnym. Wskaźnik obciążenia demograficznego (ilość osób w wieku przedprodukcyjnym i poprodukcyjnym na każde 1000 osób w wieku produkcyjnym) w Gminie Ostrów Wielkopolski wynosił w badanym okresie 558,4 osoby. Był zbliżony do przeciętnego powiecie ostrowskim oraz średniego dla województwa wielkopolskiego i nieznacznie niższy od średniej dla podregionu kaliskiego (odpowiednio 558,7, 560,2 oraz 574,0 osób w wieku nieprodukcyjnym na 1000 osób w wieku produkcyjnym).

Umowna granica określająca stopień starzenia się społeczeństwa to 15% osób powyżej 60 roku życia. W Gminie Ostrów Wielkopolski na koniec roku 2013 wskaźnik ten wyniósł 20,98%.

Oznacza to poziom alarmowy, który na dzień dzisiejszy niesie bezpośredniego zagrożenia w postaci trudności zabezpieczenia emerytalnego i podstawowej opieki zdrowotnej,

Z danych Urzędu Statystycznego wynika, iż przyrost naturalny w Gminie Ostrów Wielkopolski jest dodatni i wynosi 3,00. Był blisko trzykrotnie wyższy od przeciętnego dla powiatu ostrowskiego i półtora razy wyższy od przeciętnego dla województwa wielkopolskiego (odpowiednio 1,12 oraz 1,82). Takie dane świadczą o korzystnej sytuacji Gminy Ostrów Wielkopolski, szczególnie że to już kolejny okres programowania gdzie w którym osiąga on dodatnią wartość. Należy jednak wziąć pod uwagę również wpływ czynnika migracji na terenie powiatu ostrowskiego, która sprzyja demografii gminy. Ostrów Wielkopolski gmina wiejska stanowi naturalne zaplecze dla aglomeracji ostrowskiej – dzięki niższym cenom gruntów i nieruchomości, w porównaniu z obszarem miasta, gmina stanowi doskonałą lokalizację inwestycji w budownictwo jednorodzinne, ale również wielorodzinne.

2.3 Bezrobocie

Zjawisko bezrobocia jest poważnym problemem społecznym. Wpływa ujemnie na postawy i zachowania osób bezpośrednio dotkniętych bezrobociem, a także członków ich rodzin. Za bezrobotną uznaje się osobę, która spełnia kryteria określone w art. 2 ust.1 pkt 2 ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz.U. Nr 99, poz. 1001).

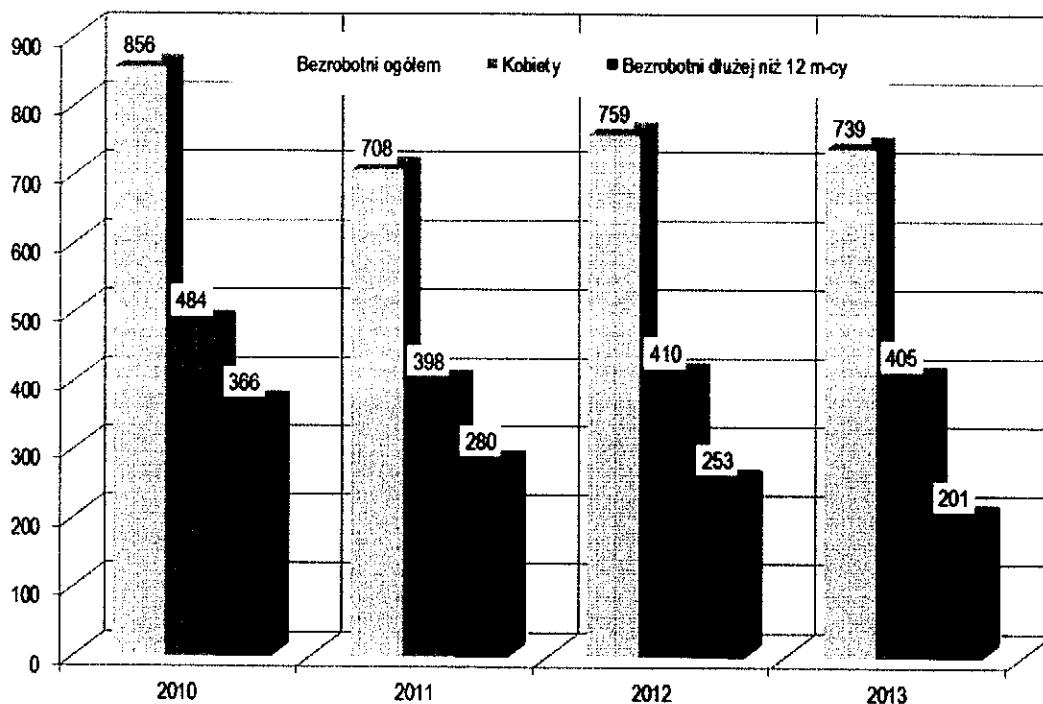
Według danych Powiatowego Urzędu Pracy w Ostrowie Wielkopolskim bezrobocie ogółem spadało w latach 2010-2011 oraz wykazywało tendencje zmienne z trendem spadkowym w kolejnych latach. Równocześnie nieznacznie spadał odsetek kobiet w strukturze bezrobocia. W analizowanym okresie spadł on z 56,5% na dzień 31 grudnia 2010 do 54,8% na koniec roku 2013. Ten ostatni odnotowany poziom jest zbliżony do udziału kobiet w całej populacji, co oznacza iż w analizowanym okresie kobiety stopniowo przestawały być grupą defaworyzowaną. Co bardzo ważne, dynamicznie zmniejszał się odsetek osób bezrobotnych dłużej niż 12 miesięcy – wyniósł od odpowiednio 42,8% (2010), 39,5% (2011), 33,3% (2012) oraz 27,2% (2013) – co oznacza zmniejszenie o 1/3 w strukturze bezrobocia. Te dwie istotne zmiany dają podstawy sądzić, iż zjawisko bezrobocia w Gminie Ostrów Wielkopolski, pomimo pewnego wzrostu w roku 2012, nie stanowi poważnego zagrożenie dla równowagi społecznej. Dynamikę zjawiska bezrobocia w Gminie Ostrów Wielkopolski prezentują tabela 2.2 i wykres 2.3.

Tabela 2.2
Dynamika bezrobocia w Gminie Ostrów Wielkopolski w latach 2006 – 2009
(stan na koniec okresu sprawozdawczego)

Rok	Bezrobotni ogółem	W tym	
		kobiety	bezrobotni dłużej niż 12 miesięcy
2010	856	484	366
2011	708	398	280
2012	759	410	253
2013	739	405	201

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Urzędu Pracy w Ostrowie Wielkopolskim

Wykres 2.3 Dynamika bezrobocia w Gminie Ostrów Wielkopolski (stan na koniec okresu sprawozdawczego)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Urzędu Pracy w Ostrowie Wielkopolskim

W badanym okresie obserwowano spadek w latach 2010-2011, a następnie nieznaczny wzrost i dalszy spadek wskaźnika bezrobocia w Gminie Ostrów Wielkopolski. Można stwierdzić iż poziom bezrobocia odpowiadał procesom koniunkturalnym w gospodarce. Odrzucając wpływ czynników o charakterze sezonowym, zmiany liczone metodą indeksu łańcuchowego (rok do roku) wynosiły od -17,3 do 7,2% rocznie – największy spadek odnotowano w roku 2011 a wzrost w roku 2012. Biorąc pod uwagę indeks jednopodstawowy, w badanym okresie bezrobocie w Gminie Ostrów Wielkopolski spadło o 13,7%. Nie wróciło ono jeszcze do najniższego poziomu odnotowanego w roku 2008, który był rokiem najlepszym dla polskiej gospodarki na przestrzeni ostatnich lat, ale proporcjonalnie jest jedynie o około 1/6 wyższe, a biorąc pod uwagę istniejące trendy wkrótce może osiągnąć ponownie rekordowo niski poziom.

Bardzo istotną kwestią dotyczącą zjawiska bezrobocia jest określenie jego struktury. Poniższe wykresy prezentują szacunkową strukturę bezrobocia w Gminie Ostrów Wielkopolski na koniec okresu sprawozdawczego w latach 2010-2013 pod względem:

- czasu pozostawania bez pracy w miesiącach,
- wieku,
- posiadanego wykształcenia, oraz
- posiadanego stażu pracy.

Szacunkową strukturę bezrobocia w Gminie Ostrów Wielkopolski wg czasu pozostawania bez pracy w miesiącach w latach 2010-2013 (stan na koniec okresu sprawozdawczego) prezentuje tabela 2.3 oraz wykres 2.4.

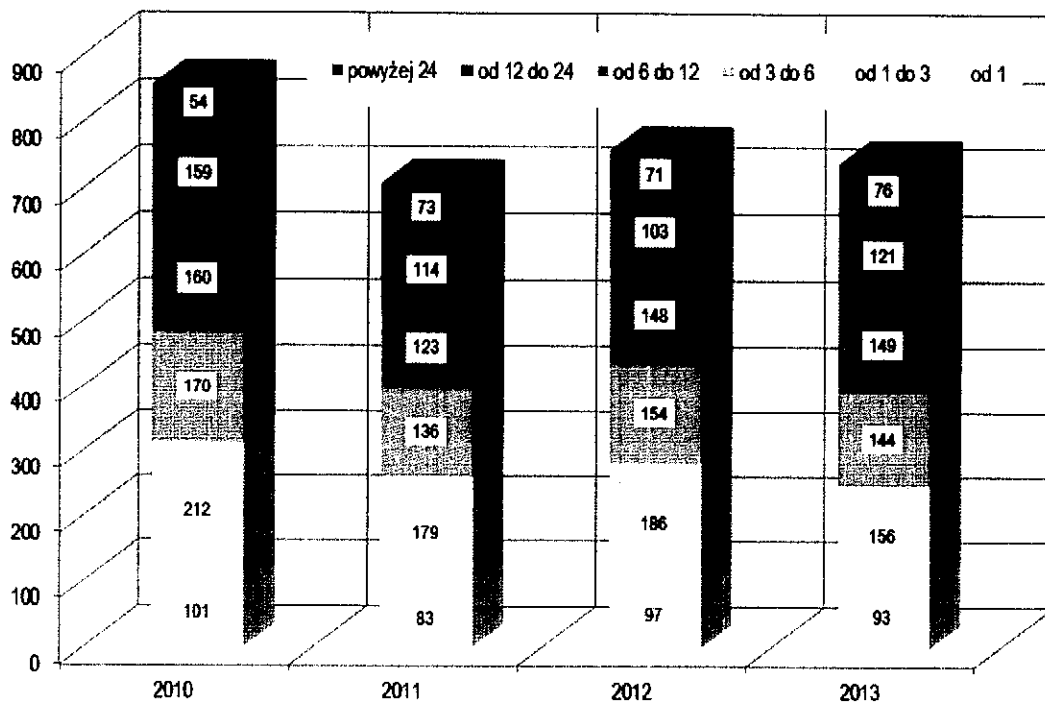
Tabela 2.3

**Szacunkowa struktura bezrobocia w Gminie Ostrów Wielkopolski
wg czasu pozostawania bez pracy w miesiącach w latach 2010-2013
(stan na koniec okresu sprawozdawczego)**

Wyszczególnienie	2010	2011	2012	2013
do 1	101	83	97	93
od 1 do 3	212	179	186	156
od 3 do 6	170	136	154	144
od 6 do 12	160	123	148	149
od 12 do 24	159	114	103	121
Powyżej 24	54	73	71	76

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Urzędu Pracy w Ostrowie Wielkopolskim

**Wykres 2.4 Szacunkowa struktura bezrobocia w Gminie Ostrów Wielkopolski wg czasu pozostawania bez pracy w miesiącach w latach 2010-2013
(stan na koniec okresu sprawozdawczego)**

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Urzędu Pracy w Ostrowie Wielkopolskim

Szacunkową strukturę bezrobocia w Gminie Ostrów Wielkopolski wg wieku w latach 2010-2013 (stan na koniec okresu sprawozdawczego) prezentują tabela 2.4 oraz wykres 2.5.

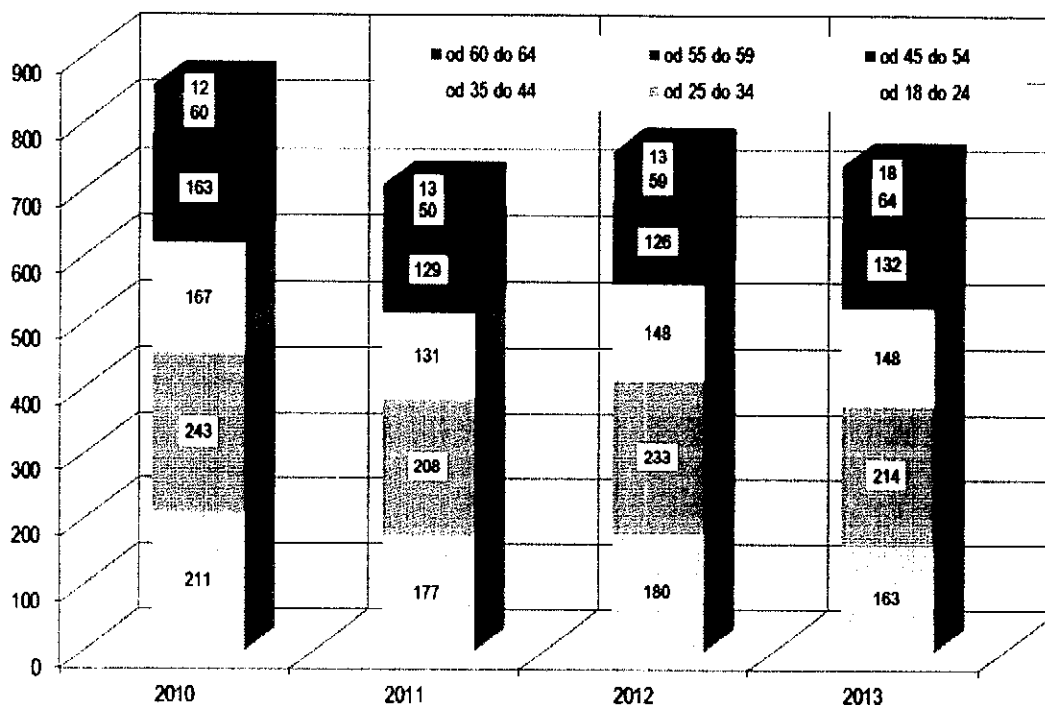
Tabela 2.4

**Szacunkowa struktura bezrobocia w Gminie Ostrów Wielkopolski
wg wieku w latach 2010-2013 (stan na koniec okresu sprawozdawczego)**

Wyszczególnienie	2010	2011	2012	2013
od 18 do 24	211	177	180	163
od 24 do 34	243	208	233	214
od 35 do 44	167	131	148	148
od 45 do 54	163	129	126	132
od 55 do 59	60	50	59	64
od 60 do 64	12	13	13	18

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Urzędu Pracy w Ostrowie Wielkopolskim

Wykres 2.5 Szacunkowa struktura bezrobocia w Gminie Ostrów Wielkopolski wg wieku w latach 2010-2013 (stan na koniec okresu sprawozdawczego)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Urzędu Pracy w Ostrowie Wielkopolskim

Szacunkową strukturę bezrobocia w Gminie Ostrów Wielkopolski wg stanu posiadanego wykształcenia w latach 2010-2013 (stan na koniec okresu sprawozdawczego) prezentuje tabela 2.5 i wykres 2.6.

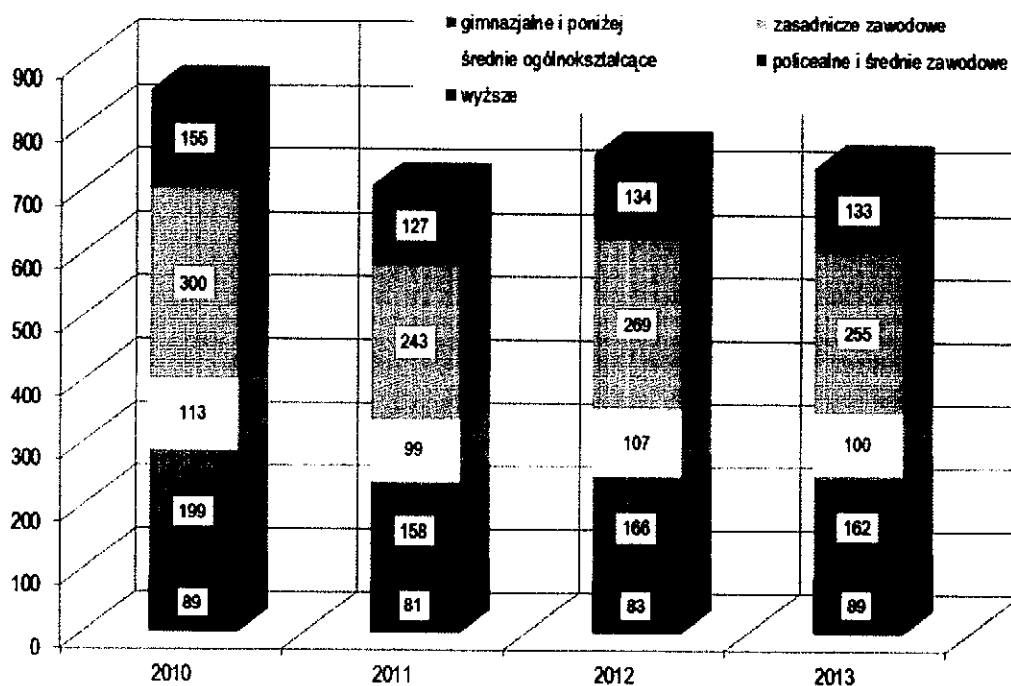
Tabela 2.5

Szacunkowa struktura bezrobocia w Gminie Ostrów Wielkopolski wg posiadanego wykształcenia w latach 2010-2013 (stan na koniec okresu sprawozdawczego)

Wyszczególnienie	2010	2011	2012	2013
Wyższe	89	81	83	89
policealne i średnie zawodowe	199	158	166	162
średnie ogólnokształcące	113	99	107	100
zasadnicze zawodowe	300	243	269	255
gimnazjalne i poniżej	155	127	134	133

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Urzędu Pracy w Ostrowie Wielkopolskim

Wykres 2.6 Szacunkowa struktura bezrobocia w Gminie Ostrów Wielkopolski wg posiadanego wykształcenia w latach 2010-2013 (stan na koniec okresu sprawozdawczego)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Urzędu Pracy w Ostrowie Wielkopolskim

Szacunkową strukturę bezrobocia w Gminie Ostrów Wielkopolski wg stażu pracy bezrobotnego latach w okresie 2010-2013 (stan na koniec okresu sprawozdawczego) prezentuje tabela 2.6 oraz wykres 2.7

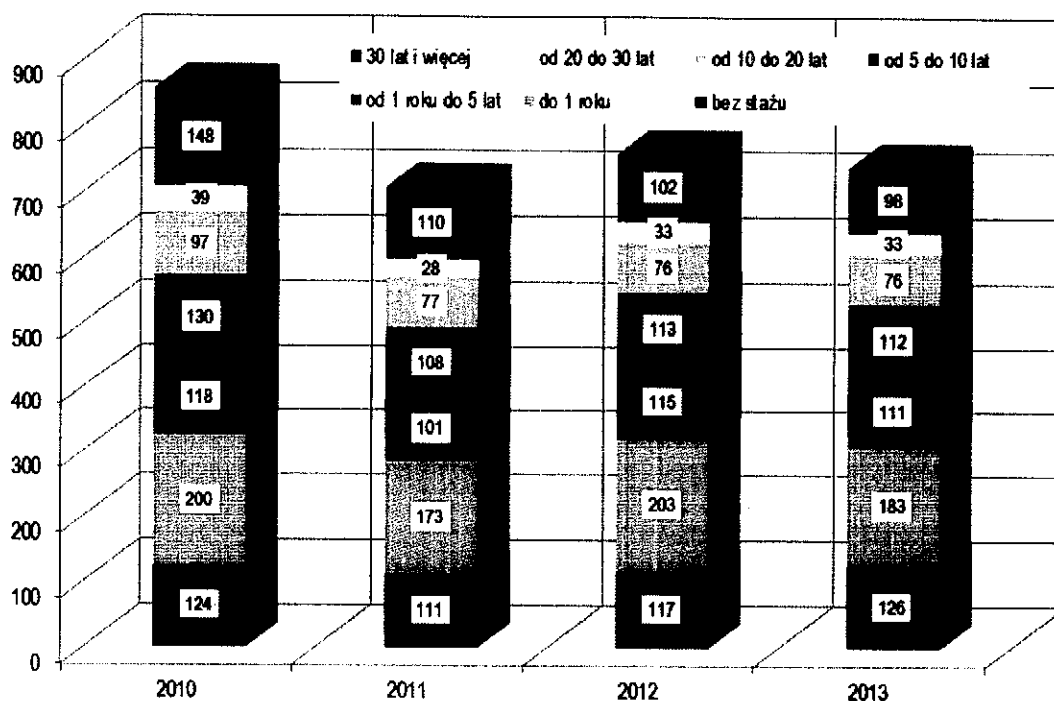
Tabela 2.6

Struktura bezrobocia w Gminie Ostrów Wielkopolski wg stażu pracy bezrobotnego latach w okresie 2010-2013 (stan na koniec okresu sprawozdawczego)

Wyszczególnienie	2010	2011	2012	2013
bez stażu	124	111	117	126
do 1 roku	200	173	203	183
od 1 do 5 lat	118	101	115	111
od 5 do 10 lat	130	108	113	112
od 10 do 20 lat	97	77	76	76
od 20 do 30 lat	39	28	33	33
30 lat i więcej	148	110	102	98

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Urzędu Pracy w Ostrowie Wielkopolskim

Wykres 2.7 Struktura bezrobocia w Gminie Ostrów Wielkopolski wg stażu pracy bezrobotnego latach w okresie 2010-2013 (stan na koniec okresu sprawozdawczego)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Urzędu Pracy w Ostrowie Wielkopolskim

Struktura bezrobocia w kontekście **wieku osoby bezrobotnej** ulegała ewolucyjnym zmianom. Przede wszystkim warto zauważyć iż podniósł się o blisko rok z 35,55 do 36,39 lat średni ważony wiek przeciętnego bezrobotnego w Gminie Ostrów Wielkopolski. To oznacza iż średnia ważona wieku wzrosła o 2,34%. Sytuacja ta wynika z omówionych wcześniej tendencji demograficznych.

Druga zaobserwowana zmiana to znaczny, blisko dwukrotny wzrost udziału osób powyżej 60 roku życia w strukturze bezrobocia. Wiąże się to w największym stopniu ze zmianą wieku emerytalnego oraz większym naciskiem kładzionym na aktywizację zawodową tej grupy, co spowodowało bardziej powszechne jej ujawnienie w statystykach, a przede wszystkim zanik barier ochronnych - zarówno formalnych jak i zwyczajowych – dla osób w okresie poprzedzającym wiek emerytalny co spowodowało wzrost ilości osób bezrobotnych w tej grupie.

Niezmiernie wysoki odsetek osób młodych – od 18 do 34 roku życia – które stanowią w całym analizowanym okresie blisko połowę populacji bezrobotnych wskazuje na konieczność dalszego koncentrowania działań polityki społecznej na tej grupie. Ma to również znaczenie w kontekście niepokojących trendów demograficznych, które bez wsparcia na rzecz zatrudniania osób młodych będą się umacniały. Trudno bowiem sobie wyobrazić iż osoba młoda nie mogąca znaleźć zatrudnienia będzie wchodziła w kolejne fazy rozwoju rodziny, a co za tym idzie kreowała przyrost naturalny w Gminie Ostrów.

W strukturze bezrobocia ze względu na **poziom wykształcenia osoby bezrobotnej** zaszły w analizowanym okresie istotne zmiany. Przede wszystkim nastąpił przyrost odsetka osób bezrobotnych z wykształceniem wyższym. Wzrost odnotowano nie tylko w udziale procentowym – z 10,4 do 12,0% - ale również w liczbach bezwzględnych co przy spadku ogólnej liczby osób bezrobotnych jest szczególnie znaczące. Wskazuje to na istotne zmiany na rynku pracy: dyplom magistra, inżyniera czy licencjata nie stanowi już gwarancji zatrudnienia. Rynek docenia obecnie bardziej specjalistów z wybranych dziedzin niż posiadających wyższe wykształcenie humanistyczne, czy absolwentów zbyt licznie reprezentowanych kierunków ekonomicznych.

Drugim istotnym faktem jest iż mimo spadków w końcu pierwszej dekady XXI wieku, bezrobotni z wykształceniem zasadniczym zawodowym nadal stanowią najbardziej liczną grupę 34,46% całej populacji osób bezrobotnych.

W strukturze bezrobocia pod względem **stażu pracy** trudno jednoznacznie wskazać dominującą grupę. Można jedynie zauważyć nieco większy od przeciętnego udział osób bez doświadczenia oraz osób posiadających staż pracy pomiędzy 1 rokiem a 5 lat, które stanowią niespełna 1/4 wszystkich bezrobotnych. Warto zauważyć iż nieznacznie skrócił się z 8,50 do 8,35 lat średni ważony staż pracy przeciętnego bezrobotnego zarejestrowanego w Gminie Ostrów Wielkopolski. To oznacza iż średnia ważona stażu pracy bezrobotnego spadła o blisko 2 procent (1,77%). Wynika to ze spadku o ponad 1/4 odsetka osób bezrobotnych ze stażem pracy 30 lat i powyżej.

Warto jeszcze odnotować wzrost o ponad 2,5% odsetka osób bez stażu pracy w strukturze osób bezrobotnych oraz spadek o pięć punktów procentowych osób ze stażem pracy powyżej 10 a poniżej 30 lat.

W analizowanym okresie, w strukturze bezrobocia pod względem **długości czasu pozostawania bez pracy** nastąpiły ewolucyjne zmiany. Przede wszystkim o blisko 1/10 wydłużył się średni ważony czas pozostawania bez pracy w Gminie Ostrów Wielkopolski z 8,19 miesiąca do 8,90 miesiąca – to jest o 8,85%. Główną przyczyną tej zmiany jest zwiększenie odsetka osób zarejestrowanych jako bezrobotne przez więcej niż 24 miesiące o niespełna 2/3 i stanowi obecnie 10,3 procent, podczas gdy w roku 2010 stanowił jedynie 6,4%.

Zmiany zwiększające skuteczność weryfikacji osób rejestrujących się przede wszystkim by uzyskać ubezpieczenie społeczne, spowodowały skrócenie okresów rejestracji a co za tym idzie zwiększenie odsetka osób bezrobotnych we wszystkich grupach do sześciu miesięcy. Najbardziej

proporcjonalnie wzrosła grupa do 1 miesiąca (o 6,5 punktu procentowego) oraz od 6 do 12 miesięcy (o 7,9 punktu procentowego). Wszystkie te zmiany są pochodną modyfikacji funkcjonowania służb zatrudnienia w Polsce, zwiększenia ich skuteczności oraz podnoszenia efektywności funkcjonowania systemu, przy jednoczesnym realizowaniu licznych projektów i działań w tym współfinansowanych ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego.

2.4 Pomoc społeczna

Pomoc Społeczna jest jednym z elementów polityki społecznej Gminy Ostrów Wielkopolski. Głównym realizatorem i koordynatorem polityki społecznej z zakresu pomocy społecznej na terenie gminy jest Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej.

Ośrodki pomocy społecznej realizują zadania statutowe wynikające z ustawy z 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. 2013 r., poz. 182, z późniejszymi zmianami) i przepisów wykonawczych wydanych na jej podstawie, ustawy z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (Dz. U. 2013, poz. 1456 z późniejszymi zmianami) i przepisów wykonawczych wydanych na jej podstawie, ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. Nr 180, poz. 1493 z późniejszymi zmianami) i przepisów wykonawczych wydanych na jej podstawie, ustawy z 07 września 2007 r. o pomocy osobom uprawnionym do alimentów (Dz. U. poz. 1228 z późniejszymi zmianami) i przepisów wykonawczych wydanych na jej podstawie oraz uchwał Rady Miasta i Rad Gminnych

Podstawowe formy pomocy społecznej to pomoc środowiskowa - polegająca na udzielaniu świadczeń osobom zakwalifikowanym do pomocy społecznej w miejscu ich zamieszkania oraz pomoc instytucjonalna – świadczona w stacjonarnych placówkach opiekuńczych. Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Ostrowie Wielkopolskim świadczy pomoc materialną i w formach wsparcia niematerialnego.

W ostatnim okresie zmieniały się zasady finansowania zadań z zakresu pomocy społecznej. Rozszerzał się zakres świadczeń obowiązkowych przy jednoczesnym redukowaniu środków na zadania fakultatywne. Przełomowym rokiem był rok 2004, gdzie m.in. z ustawy o pomocy społecznej wyszły takie świadczenia jak okresowy zasiłek gwarantowany, zasiłek stały z tytułu opieki nad dzieckiem niepełnosprawnym, jednorazowy zasiłek macierzyński. Świadczenia te przeniesiono do katalogu świadczeń rodzinnych.

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w praktyce nie realizował zadań zleconych. W założeniu w ramach zadań zleconych mogą być świadczone zasiłki celowe na pokrycie wydatków związanych kłeską żywiolową lub ekologiczną, specjalistycznych usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania dla osób z zaburzeniami psychicznymi oraz pomoc przyznana cudzoziemcom. W latach 2010–2013 w Gminie Ostrów Wielkopolski zrealizowano jedynie dwa świadczenia w ramach zasiłków celowych na pokrycie wydatków związanych kłeską żywiolową lub ekologiczną w roku 2013 na łączną wartość 3 000,00 zł.

W ramach zadań własnych gminy realizowane były następujące rodzaje wsparcia: zasiłki stałe, zasiłki okresowe – związane z bezrobociem, długotrwałą chorobą i niepełnosprawnością, schronienie, posiłki, usługi opiekuńcze, zasiłki celowe na pokrycie wydatków powstałych w wyniku zdarzenia losowego, zasiłki celowe w formie biletu kredytowanego, sprawienie pogrzebu, inne zasiłki celowe i w naturze. Dynamikę ilości osób objętych poszczególnymi świadczeniami w latach 2010-2013 w Gminie Ostrów Wielkopolski prezentuje tabela 2.7 oraz wykresy 2.8 i 2.9.

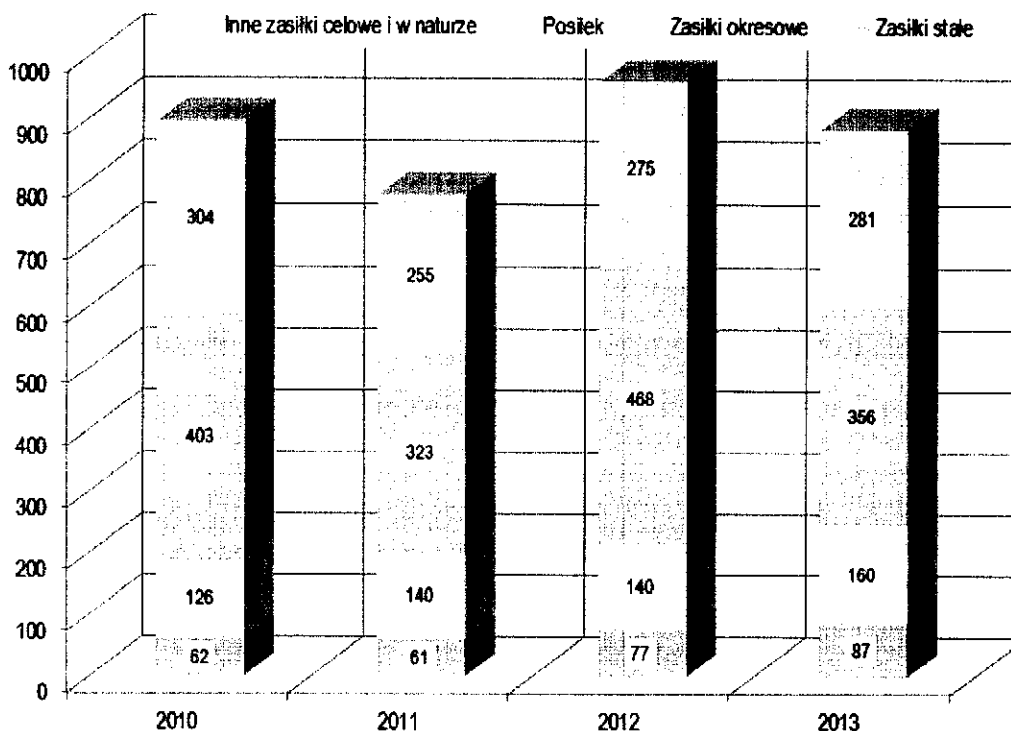
Tabela 2.7

**Dynamika ilości osób objętych świadczeniami pomocy społecznej
w ramach zadań własnych w latach 2010-2013**

Wyszczególnienie	2010	2011	2012	2013
Zasiłki stałe	62	61	77	87
Zasiłki okresowe	126	140	140	160
✓ bezrobocie	116	120	117	137
✓ długotrwała choroba	2	2	6	5
✓ niepełnosprawność	9	18	22	19
Schronienie	0	6	2	3
Posiłek	403	323	468	356
Usługi opiekuńcze	14	14	16	22
Zasiłki celowe na pokrycie wydatków powstałych w wyniku zdarzenia losowego	1	4	1	2
Zasiłki celowe w formie biletu kredytowanego	1	0	0	0
Sprawienie pogrzebu	0	3	1	0
Inne zasiłki celowe i w naturze	304	255	275	281

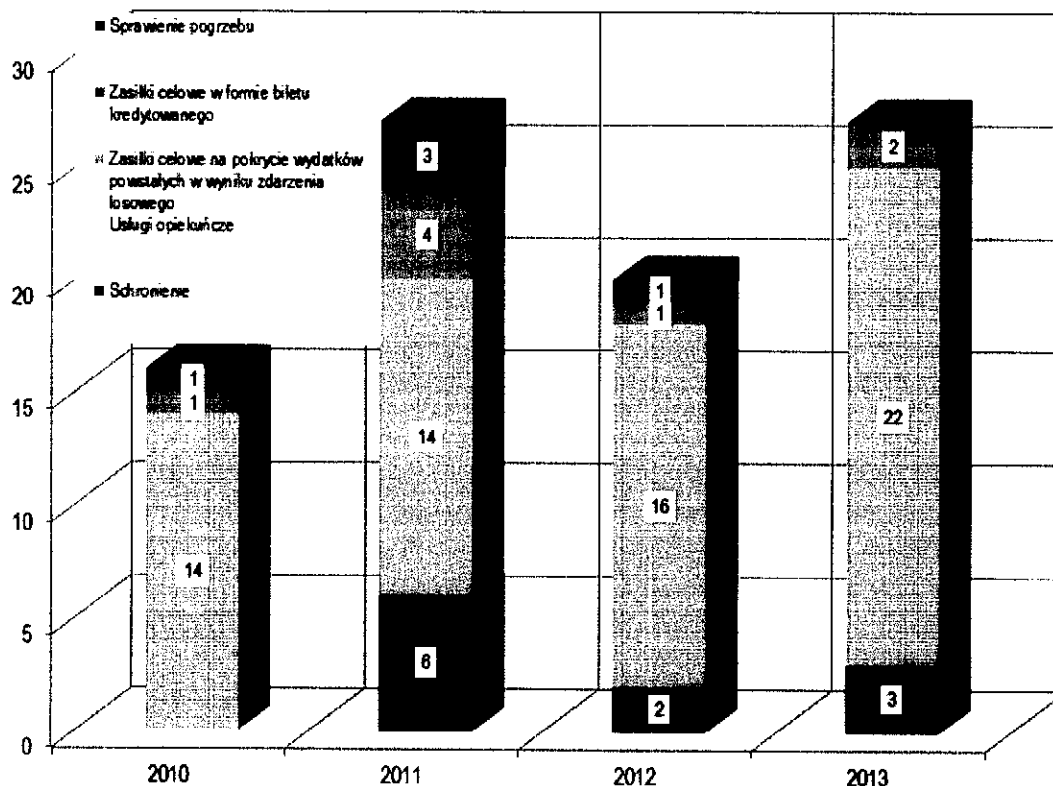
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GOPS Ostrów Wielkopolski, za lata 2010-2013

Wykres 2.9 Dynamika ilości osób objętych świadczeniami pomocy społecznej w ramach zadań własnych gminy w latach 2010-2013 (część A)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GOPS Ostrów Wielkopolski za lata 2010-2013

Wykres 2.10 Dynamika ilości osób objętych świadczeniami pomocy społecznej w ramach zadań własnych gminy w latach 2010-2013 (część B)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GOPS Ostrów Wielkopolski, za lata 2010-2013

W strukturze udzielonych świadczeń – pod względem ilości osób, które z nich korzystały – dominują posiłki. Wsparto nimi 1 550 osób, przeciętnie wydając niespełna 390 posiłków rocznie. To oznacza spadek o blisko 1/3 w porównaniu do poprzedniego okresu programowania, kiedy rocznie wydawano przeciętnie 560 posiłków. Ta forma wsparcia pochłonęła jednocześnie blisko 1/6 wartości wszystkich świadczeń. Warto podkreślić, iż ta forma udzielanego świadczenia w największym stopniu trafiała do dzieci (w latach 2010-2013 niespełna 90% wszystkich wydanych posiłków). Warto zwrócić również uwagę na ceny posiłku, które mocno wzrosły w okresie 2010-2011 a następnie rokrocznie spadały by osiągnąć poziom przeciętnie 3,18 zł za posiłek w roku 2013. W stosunku do roku 2010 oznacza to wzrost o ponad 1/3 ale biorąc pod uwagę wysokość wskaźnika inflacji produktów żywnościowych, ceny pozostały na bardzo zbliżonym poziomie.

Bardzo wielu podopiecznych Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej – łącznie 1 115 osób w badanym okresie – skorzystało z innych zasiłków celowych i w naturze. Niemniej to świadczenie wykazuje zmienne tendencje zarówno spadki jak i przyrosty. Wskaźnik łańcuchowy w latach 2010-2013 wynosił kolejno 0,83, 1,08 oraz 1,02 co dało łączny spadek ilości osób korzystających ze wsparcia w badanym okresie o 7,6%.

Trzecią pod względem popularności formą świadczeń były zasiłki okresowe, z których w latach 2010-2013 skorzystało 566 osób. Niespełna 86% osób korzystających z tych świadczeń otrzymywało je w związku z bezrobociem, zaś w pozostałych przypadkach świadczenie było skutkiem niepełnosprawności (11,9%) i długotrwałej choroby (2,6%).

2.5 Grupy społeczne wymagające wsparcia

2.5.1 Ubodzy

Zjawisko ubóstwa jest poważnym problemem społecznym, a jego ujemny wpływ na funkcjonowanie jednostek jest ogromny. Ubóstwo i wiążąca się z tym zjawiskiem zła sytuacja materialna rodziny powoduje poważne konsekwencje dla prawidłowego rozwoju dzieci, szczególnie w rodzinach wielodzietnych. Na budżetach tych rodzin bardzo niekorzystnie odbijają się wysokie koszty żywienia oraz wzrost odpłatności w systemie ochrony zdrowia i edukacji. Oszczędzanie na żywności w okresie rozwojowym dziecka ma później konsekwencje w jego kondycji psychicznej i fizycznej.

Negatywne skutki ubóstwa dają się odczuć w rodzinach niepełnych. Pomimo utrzymywania się w wielu przypadkach z dochodów z pracy, samotne matki lub samotni ojcowie nie są w stanie zapewnić dzieciom odpowiedniej sytuacji materialnej. Oprócz tego narastają w takich rodzinach problemy wychowawcze związane z brakiem czasu i odpowiednich wzorców do naśladowania.

Ubóstwo i życie na poziomie minimum egzystencji powoduje, że wydatki na żywność i opłaty mieszkaniowe pochłaniają cały budżet. Konsekwencją jest minimalizacja potrzeb żywieniowych oraz zakup produktów spożywczych bardzo niskiej jakości. Prowadzi to do rozwijania się różnego rodzaju schorzeń, a te w dalszym etapie powodują wzrost kosztów utrzymania, związanych z leczeniem bądź rehabilitacją. Mogą one również prowadzić do powstawania niepełnosprawności, która w znacznym stopniu ogranicza podejmowanie aktywności zawodowej, a może podwyższać poziom wydatków na leczenie.

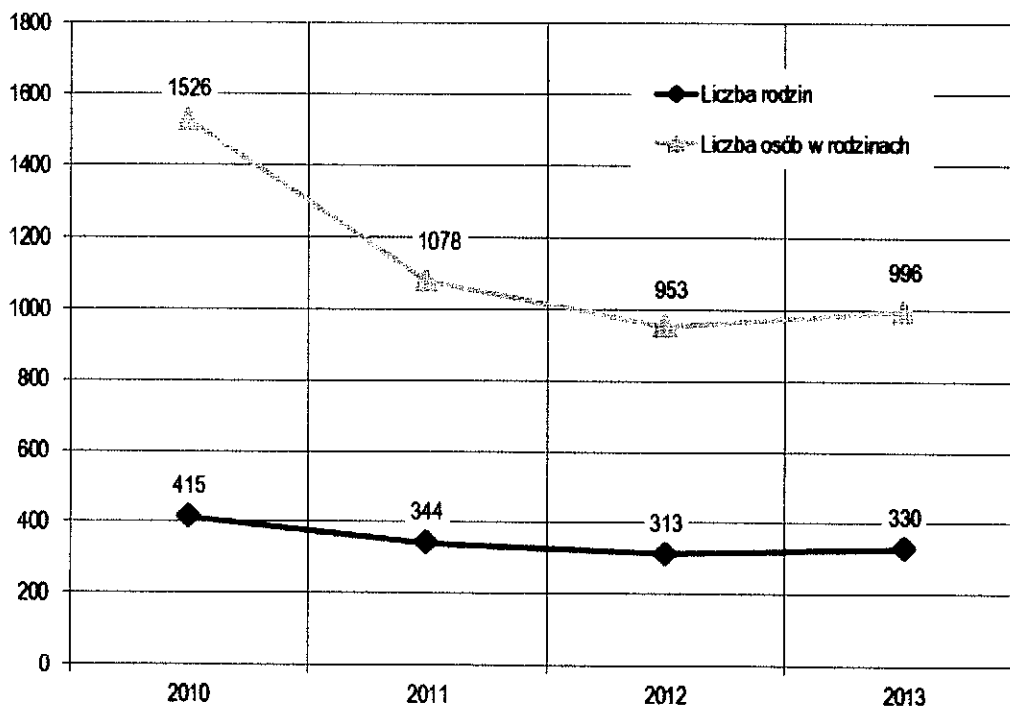
Dane Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej, wskazują na występowanie w Gminie Ostrów Wielkopolski problemu ubóstwa, który jednak w latach 2010-2013 miał tendencje malejące. W analizowanym okresie spadł 20,5 punktu procentowego, jednak warto zauważyć iż w roku 2013 nastąpił nieznaczny – 5cio procentowy – wzrost ilości osób korzystających. Przyjmujemy, że rodziny żyjące w ubóstwie to rodziny, które korzystają z różnorodnych form pomocy GOPS. Liczbę rodzin korzystających z pomocy Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Ostrowie Wielkopolskim w latach 2010–2013 przedstawia tabela 2.8 i wykres 2.10.

Tabela 2.8

**Liczba rodzin i osób dotkniętych ubóstwem w Gminie Ostrów Wielkopolski
w latach 2010-2013**

Wyszczególnienie	Lata			
	2010	2011	2012	2013
Liczba rodzin	415	344	313	330
w tym na wsi	415	344	313	330
Liczba osób w rodzinach	1 526	1078	953	996

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GOPS Ostrów Wielkopolski, za lata 2010-2013

Wykres 2.10 Liczba rodzin i osób dotkniętych ubóstwem w Gminie Ostrów Wielkopolski w latach 2010-2013

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GOPS Ostrów Wielkopolski, za lata 2010-2013

2.5.2 Bezdomni

Brak domu uniemożliwia normalny rozwój człowieka, wpływa negatywnie na stan zdrowia psychicznego i fizycznego, uniemożliwia rozwijanie aspiracji kulturowych, regenerację sił i wypoczynek. Deprywacji zatem podlegają nie tylko szeroko rozumiane potrzeby mieszkaniowe, ale właściwie wszystkie poziomy potrzeb, począwszy od najbardziej podstawowych potrzeb fizjologicznych, skończywszy zaś na potrzebie samorealizacji. Stan ten jest uwarunkowany wieloczynnikowo, między innymi poprzez zmniejszoną zdolność do samodzielnego życia i radzenia sobie, poddania się wymaganiom społeczeństwa, niewielką odpornością na sytuacje trudne, czy marginalizację społeczną. Najczęstsze przyczyny bezdomności to:

- eksmisja,
- rozpad rodziny,
- utrata i brak pracy,
- własny wybór,
- niedojrzałość psychospołeczna,
- nieumiejętność przystosowania się do wymagań życia w społeczeństwie,
- zaburzenia psychiczne (psychopatie, choroby psychiczne, alkoholizm, depresja),
- ucieczka w sytuacji konfliktu rodzinnego,
- nieumiejętność włączenia się w życie społeczne po opuszczeniu zakładu karnego.

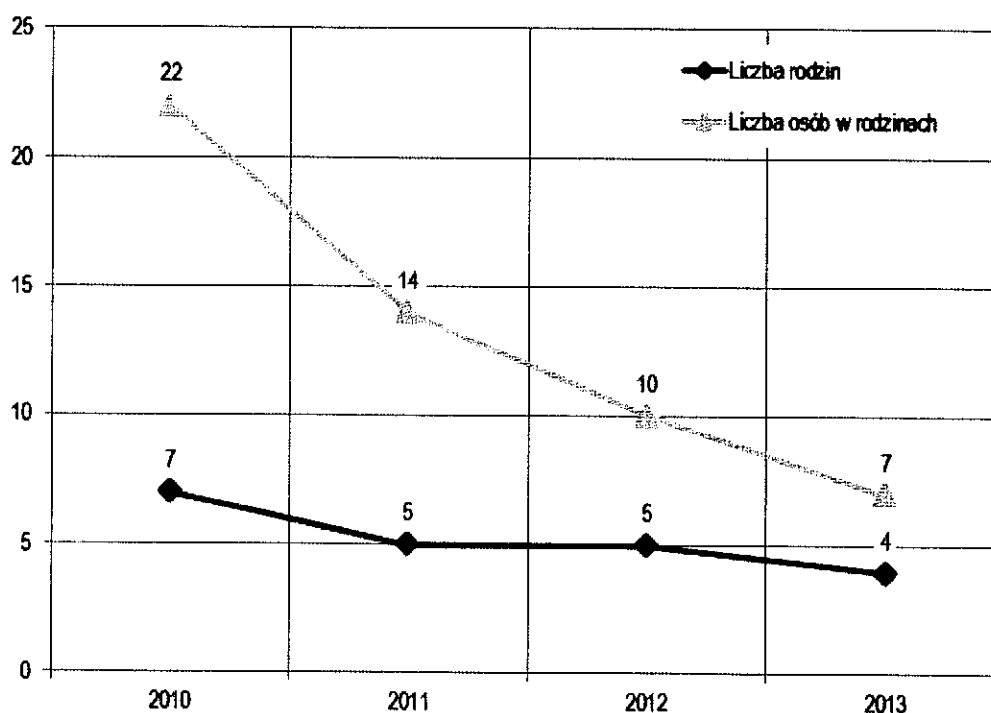
Liczba osób bezdomnych w Gminie Ostrów Wielkopolski utrzymuje się na zbliżonym, stosunkowo niskim poziomie na przestrzeni ostatnich czterech lat przy dość wyraźnej tendencji spadkowej. Dynamikę tego zjawiska przedstawia tabela 2.9 i wykres 2.11.

Tabela 2.9
Liczba rodzin i osób bezdomnych w Gminie Ostrów Wielkopolski w latach 2010-2013

Wyszczególnienie	Lata			
	2010	2011	2012	2013
Liczba rodzin	7	5	5	4
w tym na wsi	7	5	5	4
Liczba osób w rodzinach	22	14	10	7

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GOPS Ostrów Wielkopolski, za lata 2010-2013

Wykres 2.11 Liczba rodzin i osób dotkniętych bezdomnością w Gminie Ostrów Wielkopolski w latach 2010-2013

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GOPS Ostrów Wielkopolski, za lata 2010-2013

Najwięcej osób bezdomnych odnotowano w roku 2010 (7 osób), w pozostałych latach ich liczba systematycznie spadała by osiągnąć poziom 4 osób w roku 2013. To oznacza spadek w porównaniu do wartości bazowej o 42,3%. Warto podkreślić iż zjawisko bezdomności w Gminie Ostrów Wielkopolski ma zdecydowanie niskie nasilenie – co wynika przede wszystkim z bardzo niskiego poziomu zurbanizowania i rolniczego charakteru gminy.

2.5.3 Rodziny dysfunkcyjne

Członkowie rodziny tworzą układ, na który można spojrzeć jak na system. Wzajemne oddziaływanie na siebie poszczególnych elementów, czyli członków rodziny powoduje funkcjonowanie systemu. W rodzinie zdrowej relacje pomiędzy małżonkami są równoległe oraz dwukierunkowe, oparte na wspólnych ustaleniach dotyczących podziału obowiązków i sposobu wychowywania dzieci. Zaburzone funkcjonowanie jednego z jej członków uderza w cały jej system rodziny, wtedy można mówić o dysfunkcjonalności takiej rodziny. Sama dysfunkcja oznacza zaburzenie komunikacyjne bądź strukturalne rodziny, np. centralną postacią jest rodzic będący sprawcą przemocy itd.). Może to też być zaburzenie własnych granic, granic pomiędzy poszczególnymi osobami w rodzinie, np. nieuszanowanie czyjejs intymności, uczuć i poglądów.

Rodzina dysfunkcyjna, to także rodzina z problemem wykorzystywania seksualnego, czyli taka, w której jedno bądź oboje rodziców wykorzystuje seksualnie kogoś (współmałżonka, dzieci) w rodzinie. To także rodzina z terrorem psychicznym, czyli taka, w której jedno bądź oboje rodziców stosuje przemoc emocjonalną (szantaż, zastraszanie itp.) wobec członków swojej rodziny. Rodziną taką jest też rodzina z przemocą fizyczną, czyli taka, w której jedno bądź oboje rodziców bije, maltretuje fizycznie kogokolwiek z członków rodziny. Rodziną dysfunkcyjną jest też rodzina z przewlekłą chorobą – jedno bądź oboje rodziców cierpi na stałe schorzenie bądź jest przykute do wózka inwalidzkiego, za swój stan obarcza winą domowników, staje się centralną postacią w rodzinie.

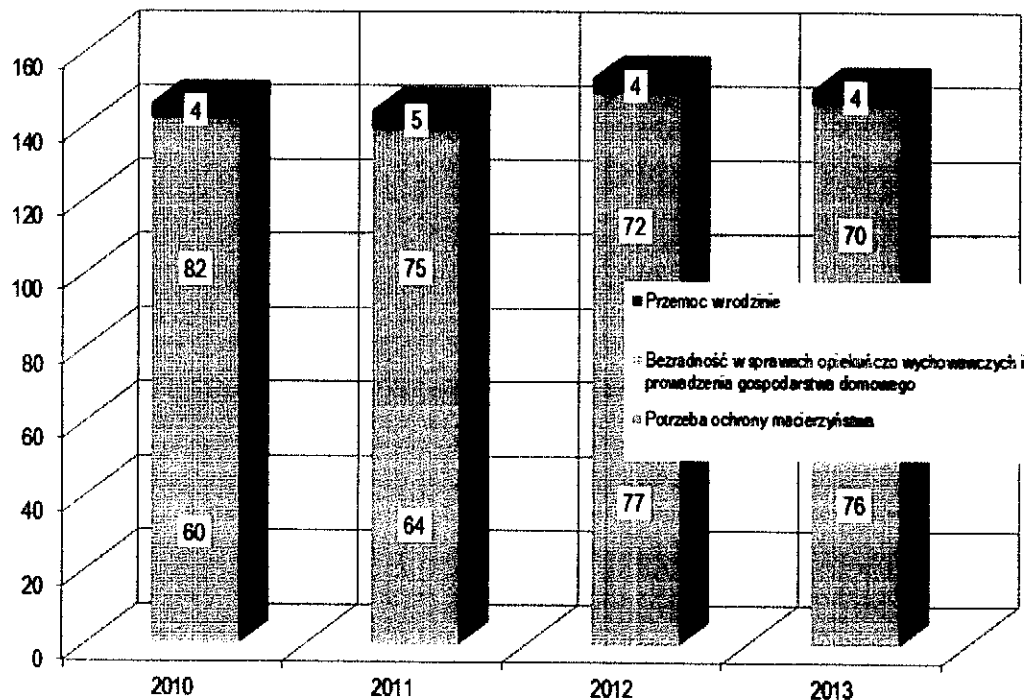
Tabela 2.10 i wykres 2.12 przedstawia sytuację rodzin dysfunkcyjnych w Gminie Ostrów Wielkopolski w latach 2010-2013.

Tabela 2.10
Liczba rodzin dysfunkcyjnych wg poszczególnych przyczyn dysfunkcji, korzystających z usług pomocy społecznej w Gminie Ostrów Wielkopolski w latach 2010-2013

Wyszczególnienie	Lata			
	2010	2011	2012	2013
Potrzeba ochrony macierzyństwa	44	43	42	40
Bezradność w sprawach opiekuńczo wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego	115	91	71	58
Przemoc w rodzinie	0	3	2	2

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GOPS Ostrów Wielkopolski, za lata 2010-2013

Wykres 2.12 Liczba rodzin dysfunkcyjnych wg poszczególnych przyczyn dysfunkcji, korzystających z usług pomocy społecznej w Gminie Ostrów Wielkopolski w latach 2010-2013

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GOPS Ostrów Wielkopolski, za lata 2010-2013

Z zaprezentowanych danych wynika, iż problem dysfunkcji rodzin w Gminie Ostrów Wielkopolski w analizowanym okresie oscyluje na zbliżonym poziomie z odchyleniami rzędu od – 2 do +6,2% rok do roku. Ostatecznie poziom ilości świadczeń w roku 2013 wzrasta o 2,7% w stosunku do wartości bazowej. Istotniejsze zmiany następują natomiast w strukturze za sprawą, obniżania się ilości rodzin, których dotyczy bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego. Spadek ten w latach 2010-2013 wyniósł niespełna 15%.

Co się tyczy zjawiska przemocy w rodzinie, to na przestrzeni okresu 2010-2013 występowało ono na stałym poziomie, wyższym od poprzedniego okresu programowania. W oficjalnych statystykach w analizowanym okresie znajdowało się 4-5 rodzin w które były objęte świadczeniami pomocy społecznej z tego tytułu. To jednak nie oznacza, że ten problem nie istnieje w szerszym zakresie, jest natomiast ukrywany, traktowany – również przez ofiary przemocy – jako problem o charakterze osobistym, którego *nie należy wywlekać publicznie*, a także – do póki nie dojdzie do poważniejszych konsekwencji – traktowany kuriozalnie.

W analizowanym okresie zdecydowanie wzrosła liczba rodzin korzystających ze świadczeń pomocy społecznej w związku z potrzebą ochrony macierzyństwa. Przyrost ten wyniósł 26,7% w roku 2013 w stosunku do wartości bazowej.

2.5.4 Uzależnieni od alkoholu

Istotnym problemem mającym wpływ na występowanie licznych zaburzeń funkcjonowania rodzin Gminy Ostrów Wielkopolski jest alkoholizm. Powoduje on poważną dezorganizację i demoralizację życia rodzinnego, wynikiem czego jest coraz większa ilość rodzin dysfunkcyjnych, nie spełniających swych podstawowych funkcji wychowawczych i opiekuńczych. W rodzinach dotkniętych alkoholizmem, któregośkolwiek z jej członków, obserwuje się również pogarszającą się sytuację materialną. W konsekwencji osoby z tego gospodarstwa domowego stają się klientami pomocy społecznej, ponieważ konieczne jest udzielanie im wsparcia finansowego.

Bardzo niepokojący jest obserwowany wzrost liczby młodych, samotnych kobiet posiadających małoletnie dzieci uzależnionych od alkoholu. Uzależnienie w takich przypadkach powoduje konieczność nagłego zapewnienia dzieciom opieki w placówkach interwencyjnych czy opiekuńczo-wychowawczych. Niestety na terenie Gminy Ostrów Wielkopolski nie istnieje żadna tego typu placówka.

Z danych statystycznych Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Ostrowie Wielkopolskim wynika, iż na terenie Gminy w latach 2010-2013 było od 20 do 27 rodzin uzależnionych od alkoholu, korzystających ze świadczeń pomocy społecznej. To oznacza niemal dwukrotny wzrost w porównaniu do poprzedniego okresu programowania. Najwyższy poziom ten wskaźnik osiągnął w roku 2013, najniższy w 2010. W ostatnich czterech latach obserwuje się systematyczny przyrost tego zjawiska, indeks łańcuchowy wyniósł w latach 2010-2013 odpowiednio 1,00, 1,35 i 1,00 w stosunku rok do roku. W przypadku alkoholizmu, podobnie jak to zostało powiedziane w odniesieniu do przemocy w rodzinie, problem istnieje w szerszym zakresie niż ujawnia się w statystykach. Również uzależnienie od alkoholu jest traktowane jako problem o charakterze osobistym, którego „nie należy wywlekać publicznie”.

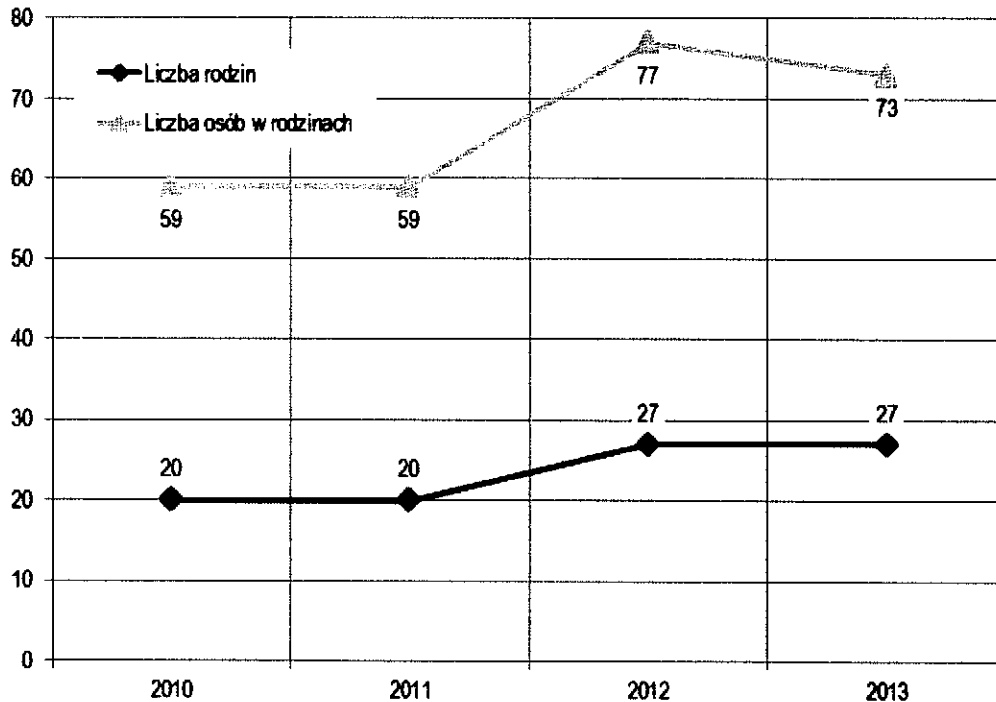
Tabela 2.11 i wykres 2.13 przedstawia liczbę rodzin i osób uzależnionych od alkoholu korzystających z pomocy społecznej w Gminie Ostrów Wielkopolski w latach 2010-2013.

Tabela 2.11
Liczba osób i rodzin uzależnionych od alkoholu w Gminie Ostrów Wielkopolski
korzystających ze świadczeń pomocy społecznej w latach 2010-2013

Wyszczególnienie	Ogółem w latach			
	2010	2011	2012	2013
Liczba rodzin	20	20	27	27
w tym na wsi	20	20	27	27
Liczba osób w rodzinie	59	59	77	73

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GOPS Ostrów Wielkopolski, za lata 2010-2013

Wykres 2.13 Liczba osób i rodzin uzależnionych od alkoholu w Gminie Ostrów Wielkopolski korzystających ze świadczeń pomocy społecznej w latach 2010-2013

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GOPS Ostrów Wielkopolski, za lata 2010-2013

2.5.5 Uzależnieni od narkotyków

Jedną z konsekwencji zaburzeń funkcjonowania rodziny jest pojawiający się w Gminie Ostrów Wielkopolski problem narkomanii, w szczególności wśród nieletnich. Co bardzo niepokojące w ostatnich latach znacznie obniżył się wiek inicjacji osób sięgających po raz pierwszy po narkotyki. Na przełomie lat dziewięćdziesiątych i w pierwszych latach dwudziestego pierwszego wieku były to głównie osoby pomiędzy 16 – 20 rokiem życia (z pojedynczymi przypadkami osób 14-letnich). Obecnie coraz częściej zdarzają się przypadki sięgania po narkotyki dzieci pomiędzy 12 a 14 rokiem życia.

Zwiększa się dostępność i asortyment narkotyków, wśród których dominują narkotyki twarde. O ile w latach poprzednich dominowała tzw. „polska heroina”, którą wytwarzali i rozprawdzali sami narkomanii, to obecnie produkcją i dystrybucją narkotyków zajmują się wyspecjalizowane grupy przestępcze.

Równocześnie w ostatnich latach obserwuje się znaczny wzrost świadomości i wiedzy na temat narkotyków wśród pedagogów, rodziców, dzieci i młodzieży. Niestety oferta profilaktyczna, terapeutyczna i lecznicza skierowana do tych osób pozostaje skromna. Na terenie Gminy Ostrów Wielkopolski nie istnieje żadna placówka stacjonarna umożliwiająca działania o takim charakterze.

Historycznie po narkotyki sięgała młodzież wywodząca się z rodzin zagrożonych patologią. Obecnie ten problem dotyka środowisk, w których nie obserwuje się uzależnienia od alkoholu, przemocy itp. Poważnym problemem tych rodzin jest jednak chroniczny brak wolnego czasu dla dzieci, zapracowanie rodziców, ich częsta nieobecność w domu, a co za tym idzie brak więzi emocjonalnych z dzieckiem i brak umiejętności wspólnego spędzania czasu oraz pokonywania występujących problemów. Ludzie posiadający pracę w obawie przed jej utratą angażują się w nią często kosztem własnej rodziny, a najczęściej małych dzieci.

Problem narkomanii nie był rejestrowany na terenie Gminy Ostrów Wielkopolski w poprzednim okresie programowania, a osoby dotknięte tym nałogiem nie korzystały ze świadczeń pomocy społecznej do roku 2012. Wówczas osoby uzależnione od narkotyków po raz pierwszy pojawiły się w statystykach. W roku 2012 była to jedna osoba, a w 2013 dwie osoby.

Tabela 2.12 przedstawia liczbę rodzin i osób uzależnionych od narkotyków korzystających z pomocy społecznej w Gminie Ostrów Wielkopolski w latach 2010-2013.

Tabela 2.12

Liczba osób i rodzin uzależnionych od narkotyków w Gminie Ostrów Wielkopolski korzystających ze świadczeń pomocy społecznej w latach 2010-2013

Wyszczególnienie	Ogółem w latach			
	2010	2011	2012	2013
Liczba rodzin	0	0	1	2
w tym na wsi	0	0	1	2
Liczba osób w rodzinie	0	0	1	2

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GOPS Ostrów Wielkopolski, za lata 2010-2013

2.5.6 Niepełnosprawni

Definicja osób niepełnosprawnych zawarta w Karcie Praw Osób Niepełnosprawnych mówi: „Niepełnosprawnymi są osoby, których sprawność fizyczna, psychiczna lub umysłowa trwale lub okresowo utrudnia, ogranicza lub uniemożliwia życie codzienne, naukę, pracę, oraz pełnienie ról społecznych, zgodnie z normami prawnymi i zwyczajowymi”.

Natomiast ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych w tekście jednolitym z 2013 (Dz. U. Nr 127, poz.721 z późniejszymi zmianami) zawężyła powyższą definicję określając: „Niepełnosprawnymi są osoby, których stan fizyczny, psychiczny lub umysłowy trwale lub okresowo utrudnia, ogranicza bądź uniemożliwia wypełnianie ról społecznych a w szczególności ogranicza zdolności do wykonywania pracy zawodowej, jeśli uzyskały orzeczenie”

Z dniem 1 września 1997 roku wprowadzona została reforma orzecznictwa inwalidzkiego w wyniku której powstały dwa systemy orzecznictwa ustalające:

- A. Niezdolność do pracy, która stanowi podstawę do wydania decyzji o przyznaniu świadczenia rentowego
- B. Stopień niepełnosprawności, jako podstawę do korzystania z wielu form rehabilitacji zawodowej i społecznej, systemu pomocy społecznej oraz ulg i uprawnień zagwarantowanych osobom niepełnosprawnym w przepisach prawa.

Od 1 stycznia 2002 roku prawo do zasiłku pielęgnacyjnego, ulgi oraz inne uprawnienia zagwarantowane osobom niepełnosprawnym w przepisach prawa dla dzieci mogą być przyznane wyłącznie na podstawie orzeczenia o niepełnosprawności, wydanego według kryteriów stosowanych dla tych orzeczeń w ustawie o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych. Dziecko - osoba przed ukończeniem 16 roku życia jest niepełnosprawna jeżeli posiada orzeczenie o zaliczeniu do osób niepełnosprawnych wydane przez Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności.

System określający orzekanie o niepełnosprawności i stopniu niepełnosprawności do celów pozarentowych regulują następujące akty prawne:

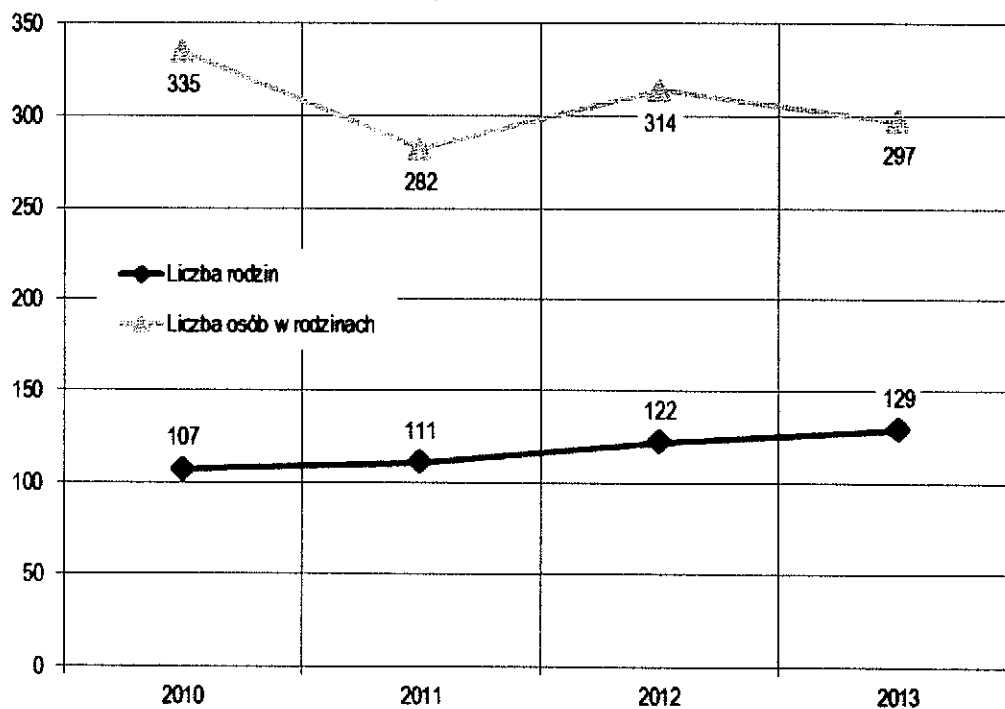
- ✓ Ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych teks jednolity z 2013 (Dz. U. Nr 127, poz.721 z późniejszymi zmianami)
- ✓ Rozporządzenie Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 15 lipca 2003 roku w sprawie orzekania o niepełnosprawności i stopniu niepełnosprawności (Dz. U. nr 139, poz. 1328 z późniejszymi zmianami)
- ✓ Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 1 lutego 2002 roku w sprawie kryteriów oceny niepełnosprawności u osób w wieku do 16 roku życia (Dz. U. Nr 17 poz. 162 z późniejszymi zmianami)

Tabela 2.13 oraz wykres 2.14 prezentuje dane statystyczne Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej, opisujące liczbę osób niepełnosprawnych objętych wsparciem, w Gminie Ostrów Wielkopolski w latach 2010-2013.

Tabela 2.13
Liczba osób niepełnosprawnych w Gminie Ostrów Wielkopolski korzystających ze świadczeń pomocy społecznej w latach 2010-2013

Wyszczególnienie	Ogółem w latach			
	2010	2011	2012	2013
Liczba rodzin	107	111	122	129
w tym na wsi	107	111	122	129
Liczba osób w rodzinach	335	282	314	297

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GOPS Ostrów Wielkopolski, za lata 2010-2013

Wykres 2.14 Liczba osób niepełnosprawnych w Gminie Ostrów Wielkopolski korzystających ze świadczeń pomocy społecznej w latach 2010-2013

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GOPS Ostrów Wielkopolski, za lata 2010-2013

W analizowanym okresie liczba rodzin osób niepełnosprawnych objętych pomocą społeczną w Gminie Ostrów Wielkopolski systematycznie rosła i była również wyższa od poprzedniego okresu programowania. Indeks łańcuchowy wynosił dla analizowanego zjawiska odpowiednio 1,037, 1,099 i 1,057, zaś indeks jednopodstawowy wyniósł w roku 2013 1,21 co oznacza przyrost zjawiska niepełnosprawności w Gminie Ostrów Wielkopolski o ponad 1/5 w porównaniu do roku 2010. Przyczyną jest z jednej strony stan zdrowia społeczeństwa polskiego, a z drugiej rosnąca skłonność – w szczególności Powiatowych Zespołów ds. Orzekania o Niepełnosprawności – do przyznawania statusu osoby niepełnosprawnej w coraz większej ilości przypadków.

2.6 Identyfikacja problemów

Mieszkańcy Gminy Ostrów Wielkopolski identyfikują się ze swoim miejscem zamieszkania i w zdecydowanej większości mają pozytywne nastawienie. Zdecydowana większość badanych wyraziła zadowolenie z faktu bycia mieszkańcem gminy Ostrów Wielkopolski. Mieszkańcy cenią sobie przede wszystkim atrakcyjność położenia, piękną przyrodę, czystość, bliskość dużego miasta. Mieszkańcy źle natomiast oceniają: stan infrastruktury, bezrobocie, brak dostępu do lekarzy, brak inwestycji, słaba sieć komunikacji publicznej.

Jak pokazują wyniki ankiet w gminie nie ma zbyt wielu organizacji pozarządowych, a zaangażowanie do trzeciego sektora jest bardzo niskie. W wielu sołectwach nie ma miejsc, gdzie mieszkańcy mogliby się spotykać. Ośrodek Kultury organizując wydarzenia powinien rozszerzyć ofertę i nie ograniczać się tylko do młodzieży szkolnej czy grup, które łatwo integrować (np. emerytowani urzędnicy, nauczyciele czy osoby starsze).

Oferta wydarzeń masowych, kulturalnych w gminie mogłaby zostać poszerzona i nie ograniczać się tylko do dożynek. Ze względu na fakt, że gmina jest typowo wiejska, można zagospodarować czas mieszkańcom w okresie jesienno-zimowym, gdy długie wieczory sprzyjają spotkaniom i integracji lokalnej społeczności. W wielu sołectwach brakuje oferty imprez kulturalnych dla mieszkańców. Korzyścią dla gminy mogłoby być także poszerzenie zakresu tematycznego oferty, tak aby trafiała ona do każdego pokolenia. Jak wynika z badań młodzież szkolna ma wiele możliwości spędzania wolnego czasu zarówno w szkole jak i na zajęciach pozaszkolnych. Ta grupa odnajduje się także najlepiej na imprezach masowych, również tych organizowanych poza gminą. Z badań wynika, że osoby do 24 roku życia korzystają z bibliotek, chodzą do kina, spotykają się ze znajomymi. Ta grupa ze względu na szkołę jest najlepiej zintegrowana. Problem z integracją mają przede wszystkim kobiety, których dzieci nie są jeszcze „na swoim”, a które nie są aktywne zawodowo. One czują się także najbardziej sfrustrowane, bo jak widać z badania narzekają także na brak zainteresowań, możliwości rozwijania się, a w wolnym czasie zazwyczaj oglądają telewizję lub bawią się z dziećmi. Dla gminy ważne powinno być, aby władze wspierały oddolne lokalne inicjatywy animujące aktywność mieszkańców np. przez dotacje finansowe przyznawane w formie konkursów lub poprzez zapewnienie wkładu własnego do projektów finansowanych z innych źródeł grantowych. Pozwoli to na znaczące zwiększenie oferty imprez lokalnych oraz integrację lokalnych społeczności na poziomie sołectw.

Większość mieszkańców czuje się bezpiecznie w swoim miejscu zamieszkania. Poziom bezpieczeństwa mieszkańców obniżają przede wszystkim kierowcy jeżdżący z nadmierną prędkością, ale także słabo oświetlone ulice czy zbyt mała ilość patroli policyjnych. Mieszkańcy skarżą się także na chuligaństwo i bezpańskie psy, a także miejsca w których zwyczajowo spotykają się pijący alkohol. Wszystkie wskazane przez ankietowanych miejsca należałoby skontrolować pod względem zasadności wprowadzenia np. dodatkowego oznakowania, zainstalowania spowalniczy na drodze. Ważnym elementem powinno stać się także kontrolowanie w jaki sposób mieszkańcy zabezpieczają psy przed ich ewentualnym samodzielnym bieganiem po drogach, a psy bezpańskie należy wylapywać i umieszczać w schronisku, którego utrzymanie gmina współfinansuje. Miejsca publiczne wskazywane przez respondentów, w których tradycyjnie pija się alkohol powinny być częściej kontrolowane przez patrole policji.

Mieszkańcy są także zainteresowani korzystaniem z poradnictwa prawnego i psychologicznego. Dobrym rozwiązaniem byłoby ustalenie dyżurów psychologa, dostępnego w dogodnych miejscach i terminach na terenie gminy. Można do tego celu wykorzystywać świetlice na wsiach,

a informacje rozpowszechniać przez tablice informacyjne sołtysów czy system powiadamiania SMS. Wysokie koszty poradnictwa prawnego i zgłaszana przez mieszkańców potrzeba w tym zakresie może również zostać rozwiązana w podobny sposób. Zapewne w wielu przypadkach wsparciem bywają sołtysi, jednak jak pokazuje badanie połowa mieszkańców nie ma zaufania do swojego sołtysa. Jeżeli w gminie nie ma możliwości korzystania z porad prawnych dobrym rozwiązaniem byłoby umożliwienie mieszkańcom korzystania z tego typu poradnictwa.

Na terenie gminy brakuje rozwiązań komunikacji publicznej, która zapewniłaby połączenia lokalne i zwiększyła mobilność mieszkańców. Jak pokazuje badanie brak aktywności mieszkańców czy np. niekorzystanie przez dzieci i młodzież z oferty zajęć pozalekcyjnych może być spowodowana brakiem możliwości dojazdu. Czynnikiem ekonomicznym stał się powodem dla którego wiele kursów autobusowych została zlikwidowana, jednak rentowność nie powinna być w tym przypadku jedynym czynnikiem brany pod uwagę w przypadku zaspakajania potrzeb mieszkańców. Problemy w komunikacji skutkować mogą negatywnie w takich aspektach życia mieszkańców jak podejmowanie pracy, uczestnictwo dzieci w dodatkowych zajęciach edukacyjnych czy rozwijających zainteresowania, dostęp osób starszych do służby zdrowia, uczestnictwo w imprezach kulturalnych organizowanych na terenie gminy. Władze gminy mogłyby, po dokładnej analizie problemu (obecnych kursów oraz grup potrzebujących), wprowadzić specjalne kursy lub transport na zamówienie, które zwiększałyby mobilność i poprawiały komfort życia mieszkańcom gminy. Przykładowe rozwiązania to: wprowadzenie transportu dla osób niepełnosprawnych i starszych, które można zamówić telefonicznie, zapewnienie mieszkańcom transportu na imprezy masowe, zmiana godzin kursowania transportu szkolnego tak, aby dzieci mogły uczestniczyć w zajęciach pozalekcyjnych.

Gmina nie posiada ustawowych instrumentów, które mogłaby wykorzystywać w bardziej aktywny sposób do walki z bezrobociem, jednak z tych dostępnych powinna korzystać na szeroką skalę. Aktywne instrumenty rynku pracy takie jak prace społecznie użyteczne, prace interwencyjne mogłyby stać się ważnym czynnikiem zwiększającym aktywność mieszkańców i ograniczającym korzystanie z pomocy społecznej. W badaniu ankietowani wskazywali, że na terenie gminy nie ma tak dużych zakładów produkcyjnych jak w gminach ościennych. Bezrobocie czy brak aktywności zawodowej dotyczy przede wszystkim osób młodych, a także kobiet i osób o niskich kwalifikacjach zawodowych. Na terenie gminy dominuje drobna przedsiębiorczość nie tylko rolnicza, brakuje zakładów, które generowałyby miejsca pracy. Głównym ośrodkiem dającym prace są przedsiębiorstwa z terenu miasta Ostrów Wielkopolski. Jak wynika z badań jakościowych, a także z doświadczeń realizowanego przez GOPS projektu *Nowe umiejętności – nowe możliwości* na bezrobocie mają wpływ także czynniki poza ekonomiczne takie jak brak etosu pracy, postawy roszczeniowe, uzależnienie od instytucji pomocy społecznej, brak samodzielności, brak przedszkoli, żłobków, stereotypowy podział ról życiowych mieszkańców wsi, brak partycypacji ze strony mężczyzn w odpowiedzialności za wychowywanie dzieci, niedostrzeganie przez osoby pracujące w szarej strefie pozafinansowych korzyści legalnej pracy, słabość lokalnych przedsiębiorców w kontekście możliwości kreowania nowych miejsc pracy, brak innowacyjności lokalnych przedsiębiorców, brak adekwatnych do potrzeb rynku pracy kwalifikacji osób bezrobotnych. Działania gminy powinny zatem dotyczyć aspektów związanych ze zwiększeniem zatrudnienia mieszkańców.

Młode rodziny powinny mieć zapewnioną możliwość korzystania ze żłobków i przedszkoli, a także w szkołach powinny zacząć funkcjonować świetlice, które umożliwią przede wszystkim kobietom podejmowanie pracy. W szkołach dzieci powinny mieć możliwość zjedania ciepłego posiłku, co dałoby głównie matkom możliwość do tego, by spokojnie o swoje dzieci mogły szukać pracy. Elastyczne formy pracy nie są popularne wśród pracodawców, dlatego kobiety chcące

podejmować prace muszą zapewnić dzieciom opiekę na czas pełnego etatu oraz czas dojazdu do miasta.

W gminie nie funkcjonuje Klub Integracji Społecznej, a zadania takich klubów mogłyby przejąć np. biblioteki lub szkoły i przygotowywać do wejścia na rynek pracy ucząc tak podstawowych rzeczy jak dbałość o higienę i wygląd zewnętrzny, poprzez naukę systematyczności skończywszy na tym jak załatwiać sprawy w różnych urzędach. Dobrą praktyką powinny być realizowane przez gminę projekty jak np. prowadzony przez GOPS projekt ze środków unijnych. Gmina powinna także wspierać przedsiębiorczość i organizować aktywne formy walki z bezrobociem we współpracy z Powiatowym Urzędem Pracy.

W badaniu uwzględniona została także potrzeba mieszkańców związana ze wspólnym spędzaniem czasu, spełniającym bardzo ważną rolę socjalizacyjną i integracyjną. Zdaniem stosunkowo dużej grupy badanych nie ma na terenie gminy miejsc, w których mogliby się spotykać. Nie można także oczekiwać, że mieszkańcy północnych sołectw gminy będą uczestniczyć w działaniach znacznie oddalonego od ich miejsc zamieszkania domu kultury. Sale wiejskie czy też świetlice próbują wypełnić lukę i potrzebę mieszkańców, jednak co czwarty mieszkaniec nie potrafi takiego miejsca wskazać. Brak miejsc, gdzie mogą się spotykać ludzie młodzi i brak zagospodarowania ich czasu wolnego może prowadzić do problemów społecznych takich jak chuligaństwo czy popadanie w uzależnienia. Dobrą praktyką mogłoby być organizowanie zajęć dla młodzieży na np. orlikach czy w świetlicach wiejskich lub bibliotekach. Pomimo wielu miejsc, gdzie mieszkańcy mogliby potencjalnie spędzać wolny czas aż mieszkańcy wskazują, że w okolicy ich miejsca zamieszkania brakuje takich miejsc. Powodem może być standard lub oferta istniejącej propozycji, która nie spełnia oczekiwań tak dużej grupy mieszkańców. Warto więc skupić się na rozwoju świetlic wiejskich. Jest to zasób, który może sprzyjać aktywizacji lokalnej społeczności na poziomie sołectw i stać się miejscem spotkań zarówno formalnych jak i nie formalnych grup mieszkańców.

Drugim ważnym zasobem są szkoły, które po zajęciach lekcyjnych mogą być miejscem wspólnej aktywności nie tylko młodzieży czy ich rodziców, ale całej społeczności. Warto zatem zastanowić się nad uatrakcyjnieniem oferty GOK, bibliotek, szkół czy świetlic i dostosować ją do zmieniających się potrzeb różnych grup wiekowych. Przede wszystkim jednak warto zastanowić się nad zaplanowaniem zajęć w sposób zorganizowany, pod kierunkiem osoby potrafiącej animować lokalną społeczność w różnych grupach wiekowych. W szkołach można organizować kursy np. językowe czy uczące obsługi komputera osoby starsze, zajęcia gimnastyczne czy inne sportowe. Zajęcia zorganizowane mogą poszerzyć ofertę instytucji lub stworzyć całkiem nowe propozycje w sołectwach. Warto podejmować także kroki, by stworzyć propozycje dla osób z najstarszej grupy wiekowej, którą dotyka problem izolacji społecznej, samotności czy poczucie odrzucenia. Należy także dbać o to, aby świetlice były wyposażone w odpowiedni sprzęt (np. gry, sprzęt multimedialny, dostęp do Internetu, sprzęt sportowy) co zapewni różnorodność oferty i tym samym zwiększy ich atrakcyjność w oczach mieszkańców.

Mieszkańcy, jak wynika z diagnozy stanu Gminy Ostrów Wielkopolski, spotykają się także osobiście z problemem alkoholizmu. Najczęściej problem ten łączą z bezrobociem, biedą i chorobą. Blisko 1/7 mieszkańców jako swój największy problem osobisty podało uzależnienie od nikotyny, a dla 5% największym problemem jest alkoholizm. Dlatego warto organizować w szkołach prelekcje, warsztaty dla dzieci i młodzieży na temat uzależnień. Zaproponować działania profilaktyczne skierowane na większą skalę tworząc kampanie promujące zdrowy tryb życia. Organizować imprezy sportowe promujące aktywny sposób spędzania czasu. Ważne jest również stworzenie systemu wsparcia lub poradnictwa psychologicznego dla rodzin zagrożonych problemem uzależnień.

W gminie Ostrów jest bardzo mały wskaźnik kapitału społecznego. Mieszkańcy ufają swojej rodzinie i znajomym, trudniej przychodzi im zaufanie do sąsiadów, sołtysa czy władz lub instytucji gminnych. Na niewielkim poziomie jest zaufanie do organizacji pozarządowych, a mieszkańcy swoją aktywność społeczną ograniczają do podpisywania petycji do władz gminnych. Dlatego niezmiernie istotne powinno być uświadomienie sobie jak ważną funkcję pełnią lokalni liderzy, którzy mogą stymulować do działania, animować życie społeczne i kulturalne, działać na korzyść rozwiązywania konkretnych problemów. Brakuje osób charyzmatycznych i posiadających autorytet wśród mieszkańców. Na terenie gminy niewiele jest organizacji pozarządowych, które działają na rzecz rozwoju konkretnych obszarów wiejskich. Powstawanie takich inicjatyw mogłoby się przysłużyć do ogniskowania aktywności mieszkańców wokół konkretnych działań związanych np. z upiększaniem wiosek, zwiększaniem wiedzy o tradycji i historii, pogłębianiu relacji, budowaniu więzi między mieszkańcami czy uczeniu młodego pokolenia zanikających umiejętności związanych np. z rękodziełem, odnawianiu starych metod np. uprawy roślin, hodowli, ekologii, sposobów żywienia, tradycyjnym przepisom kulinarnym itp. Ważnym dla władz gminnych powinno się stać stworzenie forum współpracy władz lokalnych z organizacjami pozarządowymi np. w formie regularnych spotkań, wypracowaniu modelu wsparcia tak, aby oddolne inicjatywy mogły skutecznie wspierać działania instytucji gminnych na wielu płaszczyznach np. kultury, sportu, pomocy społecznej, bezpieczeństwa.

Dla poprawy funkcjonowania podległych gminie instytucji ważne jest zbudowanie maksymalnie szerokiej sieci współpracy, która polegać może nie tylko na wymianie informacji ale także i na realizacji wspólnych przedsięwzięć z organizacjami trzeciego sektora. Współorganizowanie różnych wydarzeń czy realizacja partnerskich projektów pozwala na wypracowanie dobrych praktyk wspólnej pracy i „dotarcie się” pracowników. Bardzo ważna z punktu widzenia skutecznej i efektywnej realizacji działań w obszarze pomocy społecznej jest również regularna wymiana informacji między partnerami i wspólne rozwiązywanie problemów. Taka poprawa efektywności musi odbywać się przy aktywnym włączeniu mieszkańców i organizacji pozarządowych. W celu usprawnienia funkcjonowania różnych jednostek ważne jest, aby wprowadzić praktykę regularnych spotkań międzyinstytucjonalnych, tworzyć tematyczne grupy robocze, składające się z przedstawicieli różnych instytucji, nawiązywać współpracę z organizacjami pozarządowymi, zlecać organizacjom pozarządowym realizację zadań w zakresie pomocy społecznej, co może pozytywnie wpływać na ich skuteczność i efektywność oraz pozwoli na realizację zasady pomocniczości.

Dodatkowe rekomendacje:

- ✓ warto uświadamiać mieszkańcom, że poziom ich zadowolenia z życia jest wynikiem ich wysiłku i pracy, a także sposobu myślenia o własnej sile sprawczej, na co mają bezpośredni wpływ
- ✓ warunki i jakość życia mieszkańców rosną wraz z dochodem i poziomem wykształcenia. Silne uzależnienie warunków i jakości życia od bieżących dochodów jest cechą charakterystyczną społeczeństw w fazie wzrostu ekonomicznego, które dopiero wchodzi w fazę akumulacji dóbr materialnych.
- ✓ biorąc pod uwagę znaczenie aktywności zawodowej osób samotnie wychowujących dzieci dla ich dochodów i powiązanej z tym jakości życia, należy zaplanować działania na rzecz poprawy możliwości łączenia pracy zawodowej i wychowania dzieci. Można tu wskazać jako przykład propagowanie elastycznych form zatrudnienia. Rekomendacja ta jest również adekwatna dla małżeństw z dziećmi, gdzie aktywność zawodowa obojga rodziców może istotnie korzystnie wpłynąć na poprawę warunków i jakości życia.

- ✓ w warunkach rozwoju gospodarki opartej na wiedzy ważne jest, aby promować i upowszechniać kształcenie ustawiczne
- ✓ skłonność do aktywnego spędzania czasu będzie rosła wraz ze wzrostem dochodów, ale także świadomości. Warto wprowadzać programy profilaktyczne, a także promujące świadomość prozdrowotną. Należy się spodziewać wzrostu zainteresowania infrastrukturą wypoczynku aktywnego.
- ✓ Wraz ze wzrostem długości życia przybywać będzie osób starszych, cierpiących na różne schorzenia. Dobrą praktyką może być wolontariat na rzecz tych ludzi i tworzenie samopomocy sąsiedzkiej.
- ✓ Działania na rzecz rozwoju gospodarczego oraz podnoszenia poziomu wykształcenia, kształcenia ustawicznego czy podnoszenia świadomości zdrowotnej mogą mieć także istotnie wpływać na poczucie stanu zdrowia mieszkańców.
- ✓ Działania służące budowie kapitału społecznego powinny być intensyfikowane, zwłaszcza w ramach systemu edukacji oraz poprzez szersze wsparcie dla różnego rodzaju inicjatyw lokalnych lub obywatelskich, tak aby tworzyć przekonanie o tym, że takie postawy i przedsięwzięcia mogą przynosić realne rezultaty.
- ✓ Biorąc pod uwagę konieczność budowy społeczeństwa informacyjnego, należy podjąć działania upowszechniające korzystanie z Internetu wśród osób starszych, mieszkańców terenów wiejskich i osób o niskich dochodach.

Rozdział 3.

CELE STRATEGICZNE I OPERACYJNE

3.1. Hierarchia celów

Cele strategiczne określają stany, których osiągnięcie w poszczególnych sferach funkcjonowania Gminy Ostrów Wielkopolski społeczność lokalna uznaje za pożądane. Definiują one wizję rozwoju w horyzoncie czasowym roku 2020. Na podstawie przeprowadzonych konsultacji określono w *Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Ostrów Wielkopolski* trzy cele strategiczne.

Cele operacyjne konkretyzują wizję sformułowane w poszczególnych *celach strategicznych* Gminy Ostrów Wielkopolski w kontekście zidentyfikowanych głównych problemów społecznych. Dla realizacji *celów strategicznych* określono 14 wynikających z nich *celów operacyjnych*. Wśród *celów operacyjnych* wyodrębniono 3 priorytety rozwiązywania problemów społecznych Gminy Ostrów Wielkopolski. Z kolei *cele operacyjne* zostały rozpisane w rozdziale czwartym na listę zidentyfikowanych zadań, które mają ukazywać konkretne efekty, które Gmina Ostrów Wielkopolski chce osiągnąć w okresie objętym *Strategią*.

Sformułowane w procesie społeczno-ekspertycznym *cele strategiczne* i *operacyjne* zostały zaprezentowane w tablicach 3.1, 3.2 oraz 3.3 (*cele operacyjne*, które uznane za priorytety rozwiązywania problemów społecznych gminy, wyróżniono w tablicach żółtym tłem).

Tablica 3.1

KARTA CELU STRATEGICZNEGO 1

Osoby młode zaadaptowane do zmieniających się uwarunkowań rynku pracy

<p>Cel strategiczny 1</p> <p>OSOBY MŁODE ZAADAPTOWANE DO ZMIENIAJĄCYCH SIĘ UWARUNKOWAŃ RYNKU PRACY</p>	<p>1.1. Zwiększona przedsiębiorczość osób młodych</p>
	<p>1.2. Równy dostęp do zatrudnienia młodych osób zagrożonych wykluczeniem oraz wykluczonych społecznie i zawodowo</p>
	<p>1.3. Indywidualizowane wsparcie dla osób młodych opuszczającej placówki opiekuńczo-wychowawcze i rodziny zastępcze</p>

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych konsultacji społecznych

Tablica 3.2

KARTA CELU STRATEGICZNEGO 2
Rynek Pracy Otwarty dla Wszystkich

Cel strategiczny 2 RYNEK PRACY OTWARTY DLA WSZYSTKICH	2.1. Wysoki poziom aktywności zawodowej w Gminie Ostrów Wielkopolski
	2.2. Wypromowana samozatrudnienie i przedsiębiorczość
	2.3. Wysoki poziom mobilności i elastyczności zawodowej i przestrzennej pracowników oraz wysoki poziom elastyczności pracodawców
	2.4. Wyższe kwalifikacje pracowników instytucji rynku pracy

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych konsultacji społecznych

Tablica 3.3

KARTA CELU STRATEGICZNEGO 3
**Innowacje polityki społecznej służące aktywizacji i integracji
osób zagrożonych wykluczeniem społecznym**

Cel strategiczny 3 INNOWACJE POLITYKI SPOŁECZNEJ SŁUŻĄCE AKTYWIZACJI I INTEGRACJI OSÓB ZAGROŻONYCH WYKLUCZENIEM SPOŁECZNYM I ZAWODOWYM	3.1. Wzrost poziom zatrudnialności osób zagrożonych wykluczeniem społecznym i zawodowym poprzez działania aktywnej integracji
	3.2. Poprawa sytuacji rodzin dotkniętych kryzysem i dysfunkcjami, poprzez wsparcie terapeutyczne oraz przeciwdziałanie przemocy w rodzinie i alkoholizmowi
	3.3. Funkcjonujący i rozwinięty trzeci sektor
	3.4. Rozwinięte partnerstwo publiczno-publiczne i publiczno-prywatne
	3.5. Integracja osób niepełnosprawnych ze środowiskiem
	3.6. Spopularyzowane i wdrożone zasady aktywnego i zdrowego starzenie się
	3.7. Wysoki udział organizacji pozarządowych w świadczeniu pomocy społecznej

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych konsultacji społecznych

3.2. Uzasadnienie wyboru celów strategicznych

3.2.1. Cel strategiczny *Osoby młode zaadaptowane do zmieniających się uwarunkowań rynku pracy*

Osoby młode są jedną z grup docelowych znajdujących się w najtrudniejszej sytuacji na rynku pracy. Kwestią problemową pozostaje poziom bezrobocia wśród osób młodych oraz ich przejście z systemu edukacji na rynek pracy. Jak wykazują badania osoby w wieku 15-24 lata charakteryzują się najwyższym poziomem kapitału ludzkiego – rozumianego zarówno jako zasób wiedzy, umiejętności i kwalifikacji czy stan zdrowia, który określa zdolności do pracy, przystosowania do zmian i kreatywność. Jest to również grupa wiekowa osób, które w największym stopniu deklarują uczestnictwo w jakiegokolwiek aktywności związanej z podnoszeniem swoich kwalifikacji zawodowych lub innych umiejętności. Cechy te powinny czynić grupę osób w wieku 15-24 lata jedną z bardziej pożądaną na rynku pracy. Tymczasem to właśnie osoby należące do tej grupy wiekowej w dużej mierze stają się bezrobotnymi, co jest istotnym problemem zarówno Polski, jak i innych krajów Unii Europejskiej.

Osoby do 24 roku życia niepracujące i nieuczące się stanowią bardzo zdywersyfikowaną grupę pod względem potrzeb w kontekście aktywizacji zawodowej i wymagają z jednej strony przygotowania wielu rozwiązań, które razem stworzą skuteczną ofertę wsparcia, z drugiej strony zastosowanie systemu możliwie zdecentralizowanego i uwzględniającego regionalne instytucje, które mają bezpośredni kontakt z osobami wymagającymi wsparcia.

Konieczność podjęcia zintensyfikowanych działań skoncentrowanych na osobach młodych jest już od wielu lat sygnalizowana przez Komisję Europejską, która sama podjęła szereg działań mających na celu wsparcie osób młodych. Propozycją KE były m.in. przedstawione w 2012 r.

3.2.2. Cel strategiczny *Rynek Pracy Otwarty dla Wszystkich*

Zmiany zachodzące obecnie na rynku pracy, wynikające m.in. z czynników demograficznych i strukturalnych, warunkują konieczność podjęcia efektywnych działań na rzecz aktywizacji zawodowej osób bezrobotnych i poszukujących pracy. Zadanie to jest szczególnie istotne w odniesieniu do grup społecznych, które doświadczają największych trudności związanych z integracją z rynkiem pracy, tj. osób długotrwale bezrobotnych, osób niepełnosprawnych, kobiet powracających oraz wchodzących po raz pierwszy na rynek pracy, jak również osób po 50 roku życia.

Skuteczność podejmowanych działań zależy bezpośrednio od dopasowania realizowanego wsparcia do zróżnicowanych potrzeb osób bezrobotnych, poprzez ich właściwe zdiagnozowanie oraz kompleksowe podejście, uwzględniające specyfikę lokalnego rynku pracy. Konieczne jest również stworzenie odpowiednich warunków instytucjonalnych dla podniesienia poziomu aktywności zawodowej w Gminie Ostrów Wielkopolski poprzez udzielenie wsparcia organizacyjnego i kadrowego na rzecz instytucji realizujących zadania z zakresu aktywnej polityki rynku pracy w szczególności Gminnemu Ośrodkowi Pomocy Społecznej oraz niepublicznym instytucjom rynku pracy. Kluczowe znaczenie będzie miała współpraca Gminy z Powiatowym Urzędem Pracy w Ostrowie Wielkopolskim.

Zmiany organizacyjne, w tym prowadzenie procesów restrukturyzacyjnych, implementowanie pakietów anty kryzysowych i oszczędnościowych, niosą ze sobą ryzyko redukcji zatrudnienia. W celu przeciwdziałania wzrostowi bezrobocia wywołanego procesami adaptacyjnymi i modernizacyjnymi, należy w zarządzaniu tymi procesami wspomóc zarówno przedsiębiorstwa, sa-

morząd lokalny, instytucje rynku pracy, jak i samorządy gospodarcze. Podczas gdy natężenie procesów restrukturyzacyjnych jest zróżnicowane, zarządzanie zmianą gospodarczą dotyczy w równym stopniu wszystkich przedsiębiorstw. Dlatego też zwiększenie kompetencji kadr przedsiębiorstw w zarządzaniu zmianami organizacyjnymi oraz przechodzenia przez procesy zmian poprzez rozwój zasobów ludzkich jest kluczowym wyzwaniem dla zapewnienia trwałego i stabilnego rozwoju gospodarczego Gminy Ostrów Wielkopolski. W szczególności działania te powinny być ukierunkowane na racjonalne gospodarowanie kadrami (zatrudnienie w ograniczonym czasie pracy, elastyczne wynagradzanie itp.), a także, w przypadkach najtrudniejszych na outplacement.

W gospodarce globalnej, w której w coraz większym stopniu funkcjonuje Polska bardzo istotne jest samozatrudnienie i przedsiębiorczość. W ramach realizacji strategii będą prowadzone działania ukierunkowane na wypromowanie samozatrudnienia i przedsiębiorczości oraz rozwijanie wysokiego poziomu mobilności zawodowej i przestrzennej pracowników oraz wysoki poziom elastyczności pracodawców. Ten kluczowy czynnik sukcesu, jest ciągle jedną najpoważniejszych słabych stron polskich pracowników i przedsiębiorców. Jednocześnie w kontekście akcesji Polski do Unii Europejskiej obserwuje się systematyczne poprawianie tego czynnika – polscy pracownicy coraz częściej potrafią przemieszczać się w związku z pracą, zaś dla pracodawców bardziej od „obecności” w pracy istotne są efekty pracy, kwalifikacje i kreatywność pracowników.

3.2.3. Cel strategiczny *Innowacje polityki społecznej służące aktywizacji i integracji osób zagrożonych wykluczeniem społecznym*

Dla realizacji tego celu będą wykorzystane innowacje polityki społecznej, nowe skuteczniejsze rozwiązania problemów w obszarze m.in. zatrudnienia, integracji społecznej, w przypadku których dotychczasowe działania nie są wystarczające lub wymagają nowego podejścia. Jednocześnie będą się one koncentrowały na najtrudniejszych i kluczowych problemach, wspierając osiągnięcie celów wynikających z dokumentów strategicznych.

Osoby zaliczone do grup zagrożonych wykluczeniem społecznym i zawodowym wymagają kompleksowego wsparcia i stworzenia niezbędnych warunków do integracji ze społeczeństwem. Możliwe jest to m.in. poprzez działania zmierzające do kształcenia umiejętności w zakresie pełnienia ról społecznych, wspierania samodzielności oraz zdobywania i aktualizacji kwalifikacji zawodowych. Jednym z elementów systemu wsparcia osób wykluczonych może być rozwijający się sektor ekonomii społecznej oraz wsparcie lokalnych inicjatyw samoorganizacji i samopomocy wśród osób biernych zawodowo, czy dyskryminowanych na rynku pracy.

Wsparciem dla przemian na rynku pracy powinny być również skuteczne i nowoczesne usługi, świadczone przez instytucje pomocy i integracji społecznej. Niezbędny w tym celu jest rozwój form i narzędzi aktywnej integracji zarówno w jej wymiarze społecznym jak i edukacyjnym czy zawodowym. Ponadto wobec zwiększonej liczby zadań z zakresu pomocy społecznej konieczne jest wzmocnienie i doskonalenie kadr instytucji odpowiedzialnych za realizację tych działań. W szczególności dotyczy to pracowników ośrodków pomocy społecznej i powiatowych centrów pomocy rodzinie, zajmujących się pomocą osobom wykluczonym i prowadzących działania w ramach aktywnej integracji społeczno-zawodowej.

Rozdział 4.

ZADANIA SŁUŻĄCE ROZWIĄZYWANIU PROBLEMÓW OSÓB ZAGROŻONYCH WYKLUCZENIEM SPOŁECZNYM

4.1. Lista zadań

4.1.1. Osoby młode zaadaptowane do zmieniających się uwarunkowań rynku pracy

Do realizacji celu *Osoby młode zaadaptowane do zmieniających się uwarunkowań rynku pracy* przyczynią się następujące zadania, które zostały zaprezentowane w tablicy 4.1.

Tablica 4.1

KARTA ZADAŃ Osoby młode zaadaptowane do zmieniających się uwarunkowań rynku pracy

Cel operacyjny 1.1. Zwiększona przedsiębiorczość osób młodych		
Zadania	Wskaźniki realizacji	Wzrost
Udzielanie jednorazowych środków na rozpoczęcie działalności gospodarczej	✓ liczba osób młodych objętych działaniem (osoby)	PUP
Objęcie osób szkoleniem z zakresu przedsiębiorczości	✓ liczba osób która nabyła wiedzę z zakresu prowadzenia działalności gospodarczej (osoby)	PUP
Wsparcie doradcy zawodowego w zakresie potwierdzenia u osób zamierzających rozpoczęcie działalności gospodarczej cech osobowościowych i cech przedsiębiorczych	✓ liczba osób które otrzymały środki na podjęcie działalności gospodarczej (osoby) ✓ liczba osób korzystających z usług poradnictwa zawodowego (osoby) ✓ liczba osób pozytywnie oceniających pomoc uzyskaną w ramach projektu (osoby)	PUP

Cel operacyjny 1.2. Równy dostęp do zatrudnienia młodych osób zagrożonych wykluczeniem oraz wykluczonych społecznie i zawodowo		
Zadania	Wskaźniki realizacji	Zadanie Operacyjne
Rozwój form wsparcia indywidualnego i środowiskowego, umożliwiających integrację zawodową i społeczną osób młodych opuszczającej placówki opiekuńczo-wychowawcze i rodziny zastępcze	<ul style="list-style-type: none"> ✓ liczba osób młodych objętych działaniem (osoby) ✓ liczba osób korzystających z usług doradczych i szkoleń (osoby) 	GOPS
Wspieranie zdolności do podjęcia zatrudnienia poprzez zatrudnienie socjalne, szkolenia, staże, przygotowanie zawodowe dorosłych oraz zajęcia z aktywnego poszukiwania pracy	<ul style="list-style-type: none"> ✓ liczba osób korzystających z subsydiowanego zatrudnienia (osoby) ✓ liczba osób pozytywnie oceniających pomoc uzyskaną w ramach projektu (osoby) 	PUP

Cel operacyjny 1.3. Zindywidualizowane wsparcie dla osób młodych		
Zadania	Wskaźniki realizacji	Zadanie Operacyjne
Wspieranie tworzenia miejsc pracy dla młodzieży opuszczającej placówki opiekuńczo-wychowawcze i rodziny zastępcze	<ul style="list-style-type: none"> ✓ liczba osób młodych objętych działaniem (osoby) ✓ liczba osób korzystających z usług doradczych (osoby) 	PUP
Wspieranie mobilności i rozwoju umiejętności społecznych oraz rozwój usług przewyższających indywidualne bariery w wejściu w dorosłe życie	<ul style="list-style-type: none"> ✓ liczba osób objętych szkoleniami zawodowymi (osoby) ✓ liczba osób objętych treningami umiejętności społecznych (osoby) 	GOPS
Działania niestandardowe, stanowiące wsparcie suplementarne dla procesu aktywizacji zawodowej, w tym np. granty na zagospodarowanie w przypadku zmiany miejsca zamieszkania.	<ul style="list-style-type: none"> ✓ liczba osób pozytywnie oceniających pomoc uzyskaną w ramach projektu (osoby) 	GOPS

Do realizacji celu *Rynek Pracy Otwarty dla Wszystkich* przyczynią się następujące zadania, które zostały zaprezentowane w tablicy 4.2.

Tablica 4.2

KARTA ZADAŃ
Edukacja przez całe życie i zapobieganie bezrobociu

Cel operacyjny 2.1. Wysoki poziom aktywności zawodowej w Gminie Ostrów Wielkopolski		
Zadania	Wskaźniki realizacji	Podmioty realizujące
Szkolenia prowadzące do podniesienia, uzupełnienia lub zmiany kwalifikacji zawodowych	✓ liczba osób korzystających ze szkoleń podnoszących kwalifikacje zawodowe (osoby)	GOPS PUP
Poradnictwo zawodowe i pośrednictwo pracy	✓ liczba edycji szkoleń podnoszących kwalifikacje zawodowe (sztuki)	PUP
Warsztaty aktywnego poszukiwania pracy	✓ liczba osób które podniosły kompetencje w zakresie wiedzy technicznej i IT (osoby)	GOPS PUP
Szkolenia przekwalifikowujące i usługi doradcze w zakresie wyboru nowego zawodu i osiągnięcia nowych umiejętności zawodowych	✓ liczba osób pozytywnie oceniających pomoc uzyskaną w ramach projektu	GOPS PUP Organizacje trzeciego sektora

Cel operacyjny 2.2. Wypromowana samozatrudnienie i przedsiębiorczość		
Zadania	Wskaźniki realizacji	Podmioty realizujące
Jednorazowe dotacje dla osób zamierzających rozpocząć działalność gospodarczą	✓ liczba osób która nabyła wiedzę z zakresu prowadzenia działalności gospodarczej (osoby)	PUP
Doradztwo (indywidualne i grupowe) oraz szkolenia umożliwiające uzyskanie wiedzy i umiejętności potrzebnych do założenia i prowadzenia działalności gospodarczej	✓ liczba osób które otrzymały środki na podjęcie działalności gospodarczej (osoby)	GOPS PUP

Kampanie promocyjno-informacyjne przedsiębiorczości i samozatrudnienia oraz upowszechnianie dobrych praktyk	✓ liczba osób korzystających z usług poradnictwa zawodowego (osoby)	Wójt Gminy GOPS
Doradztwo dla mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw (MŚP), w tym dla osób samozatrudnionych	✓ liczba osób pozytywnie oceniających pomoc uzyskaną w ramach projektu (osoby)	PUP

Cel operacyjny 2.3. Wysoki poziom mobilności i elastyczności zawodowej i przestrzennej pracowników oraz wysoki poziom elastyczności pracodawców		
Zadania	Wskaźniki realizacji	Podmiot wykonujący
Upowszechnianie i promocja alternatywnych i elastycznych form zatrudnienia oraz metod organizacji pracy	✓ liczba osób korzystających z usług poradnictwa (osoby)	GOPS PUP
Wspieranie wolontariatu jako etapu przygotowującego do podjęcia zatrudnienia	✓ liczba przeprowadzonych akcji i kampanii promocyjnych (sztuki)	GOPS PUP
Wspieranie inicjatyw na rzecz podnoszenia mobilności zawodowej i przestrzennej na rynku pracy	✓ liczba udzielonych świadczeń pomocy społecznej (sztuki) ✓ liczba osób pozytywnie oceniających pomoc uzyskaną w ramach projektu	GOPS PUP

Cel operacyjny 2.4. Wyższe kwalifikacje pracowników		
Zadania	Wskaźniki realizacji	Podmiot wykonujący
Szkolenia oraz specjalistyczne doradztwo dla kadr instytucji rynku pracy, powiązane bezpośrednio z potrzebami oraz ze specyfiką realizowanych przez nie zadań	✓ liczba osób korzystających ze szkoleń podnoszących kwalifikacje zawodowe (osoby)	GOPS PUP
Szkolenia prowadzące do podniesienia, uzupełnienia bądź zmiany kwalifikacji zawodowych	✓ liczba edycji szkoleń podnoszących kwalifikacje zawodowe (sztuki)	GOPS PUP

Szkolenia oraz doradztwo dla kadr zarządzających i pracowników przedsiębiorstw	✓ liczba osób które skorzystały ze wsparcia finansowego na podniesienie kompetencji i kwalifikacji (osoby)	GOPS PUP
Szkolenia skierowane do osób o niskich kwalifikacjach lub osób pracujących, które z własnej inicjatywy są zainteresowane nabyciem nowych, uzupełnianiem lub podwyższaniem kwalifikacji i umiejętności	✓ liczba osób które podniosły kompetencje w zakresie wiedzy technicznej i IT (osoby) ✓ liczba osób pozytywnie oceniających pomoc uzyskaną w ramach projektu ✓ liczba osób które ukończyły staże i przygotowanie zawodowe dorosłych (osoby)	GOPS PUP

Do realizacji celu *Innowacje polityki społecznej służące aktywizacji i integracji osób zagrożonych wykluczeniem społecznym i zawodowym* przyczynią się następujące zadania, które zostały zaprezentowane w tabeli 4.3.

Tablica 4.3

KARTA ZADAŃ
Innowacje polityki społecznej służące aktywizacji i integracji osób zagrożonych wykluczeniem społecznym i zawodowym

Cel operacyjny 3.1. Wzrost poziomu zatrudnialności osób zagrożonych wykluczeniem społecznym i zawodowym poprzez działania aktywnej integracji		
Zadania	Wskaźniki realizacji	Źródła finansowania
Wsparcie tworzenia miejsc pracy dla osób należących do grup zagrożonych wykluczeniem społecznym i zawodowym	✓ liczba osób objętych działaniem (osoby) ✓ liczba osób które zaktualizowały lub podniosły swoje kwalifikacje zawodowe (ukończyły szkolenia i otrzymały dyplom certyfikat) (osoby)	GOPS PUP
Wspieranie zdolności do podjęcia zatrudnienia poprzez szkolenia, staże, przygotowanie zawodowe dorosłych oraz zajęcia z aktywnego poszukiwania pracy		GOPS PUP

Rozwijanie umiejętności i kompetencji społecznych, niezbędnych w poszukiwaniu i utrzymaniu zatrudnienia	✓ liczba osób które ukończyły staże, przygotowanie zawodowe dorosłych (osoby)	GOPS PUP
Wsparcie indywidualne i środowiskowe, umożliwiające integrację zawodową i społeczną osobom ze specyficznymi trudnościami na rynku pracy (w tym m.in. osobom niepełnosprawnym)	✓ liczba osób które ukończyły zajęcia z aktywnego poszukiwania pracy i treningi kompetencji społecznych (osoby) ✓ liczba osób objętych aktywizacją społeczną, zawodową, edukacyjną i zdrowotną (osoby) ✓ liczba osób pozytywnie oceniających pomoc uzyskaną w ramach projektu	GOPS PUP

Cel operacyjny 3.2. Poprawa sytuacji rodzin dotkniętych kryzysem i dysfunkcjami, poprzez wsparcie terapeutyczne oraz przeciwdziałanie przemocy w rodzinie i alkoholizmowi		
Zadania	Wskaźniki realizacji	Zdobyte punkty
Prowadzenie specjalistycznego poradnictwa dla osób zagrożonych przemocą w rodzinie i uzależnieniami	✓ liczba osób / rodzin objętych działaniem (osoby)	GOPS
Prowadzenie działań na rzecz poprawy sytuacji materialnej i życiowej rodzin	✓ liczba osób które skorzystały ze specjalistycznego poradnictwa (osoby)	GOPS
Promowanie tworzenia grup samopomocowych rodzin	✓ liczba osób które wzięły udział w warsztatach umiejętności wychowawczych (osoby)	GOPS
Zapewnienie opieki i wychowania dzieciom pozbawionym częściowo lub całkowicie opieki rodziców poprzez wsparcie rodziny i system pieczy zastępczej	✓ ilość akcji informacyjnych i promocyjnych grup samopomocowych rodzin i pozytywnych wzorców (sztuki)	GOPS

<p>Organizacja warsztatów dla rodziców z zakresu umiejętności wychowawczych</p>	<ul style="list-style-type: none"> ✓ ilość dzieci którym zapewniono zastępczą opiekę rodzinną (osoby) ✓ ilość / wartość wypłaconych zasiłków (sztuki / PLN) ✓ liczba osób pozytywnie oceniających pomoc uzyskaną w ramach projektu 	<p>GOPS</p>
---	---	-------------

<p>Cel operacyjny 3.3. Funkcjonujący i rozwinięty trzeci sektor</p>		
<p>Zadania</p>	<p>Wskaźniki realizacji</p>	<p>Podmiot odpowiedzialny</p>
<p>Wsparcie dla tworzenia i działalności jednostek sektora ekonomii społecznej, w tym: zakładów aktywności zawodowej, Centrów Integracji Społecznej, Klubów Integracji Społecznej i innych podmiotów działających na rzecz aktywizacji społecznozawodowej</p>	<ul style="list-style-type: none"> ✓ liczba osób objętych działaniem (osoby) ✓ liczba edycji szkoleń w zakresie współpracy administracji publicznej z organizacjami pozarządowymi oraz sektorem prywatnym (sztuki) 	<p>Wójt Gminy Rada Gminy</p>
<p>Szkolenia i inne formy kształcenia w zakresie współpracy administracji publicznej z organizacjami pozarządowymi oraz sektorem prywatnym</p>	<ul style="list-style-type: none"> ✓ liczba uczestników szkoleń (osoby) ✓ liczba powstałych podmiotów ekonomii społecznej (sztuki) 	<p>Wójt Gminy Rada Gminy</p>
<p>Rozwój form aktywnej integracji wspieranie zatrudnienia tymczasowego, prac społecznie użytecznych i w ramach podmiotów ekonomii społecznej</p>	<ul style="list-style-type: none"> ✓ liczba zrealizowanych programów edukacyjnych i promocyjnych w zakresie sektora ekonomii społecznej i w organizacji pozarządowych 	<p>Wójt Gminy Rada Gminy</p>
<p>Promowanie i wspieranie podmiotów działających na rzecz zatrudnienia w sektorze ekonomii społecznej i w organizacjach pozarządowych</p>		<p>Wójt Gminy Rada Gminy</p>

Cel operacyjny 3.4. Rozwinięte partnerstwo publiczno-publiczne i publiczno-prywatne		
Zadania	Wskazniki realizacji	Podmioty realizujące
Rozwój dialogu, partnerstwa publicznospołecznego i współpracy na rzecz rozwoju zasobów ludzkich	<ul style="list-style-type: none"> ✓ liczba zawartych partnerstw (sztuki) ✓ liczba edycji szkoleń w zakresie współpracy administracji publicznej z organizacjami pozarządowymi oraz sektorem prywatnym (sztuki) ✓ liczba zadań zrealizowanych w partnerstwie publiczno-publicznym i publiczno-prywatnym 	Wójt Gminy Rada Gminy
Tworzenie i wspieranie porozumień (sieci) publiczno-publiczne i publicznospołeczne		Wójt Gminy Rada Gminy
Realizacja zadań publicznych przez podmioty trzeciego sektora		Wójt Gminy Rada Gminy

Cel operacyjny 3.5. Integracja osób niepełnosprawnych ze środowiskiem		
Zadania	Wskazniki realizacji	Podmioty realizujące
Aktywna integracja społeczna, zdrowotna, zawodowa i edukacyjna osób niepełnosprawnych	<ul style="list-style-type: none"> ✓ liczba osób objętych działaniem (osoby) ✓ liczba osób które zaktualizowały lub podniosły swoje kwalifikacje (ukończyły szkolenia i otrzymały dyplom certyfikat) (osoby) ✓ ilość osób niepełnosprawnych objętych programami integracyjnymi (osoby) ✓ liczba osób pozytywnie oceniających pomoc uzyskaną w ramach projektu 	GOPS PUP
Dostosowanie kwalifikacji osób niepełnosprawnych do potrzeb rynku pracy adekwatnie do ich warunków zdrowotnych		GOPS PUP
Wspieranie realizacji programów integracyjnych obejmujących niepełnosprawne dzieci od najmłodszych lat		GOPS PUP
Zwiększenie uczestnictwa osób niepełnosprawnych w działalności sportowej, kulturalnej i rekreacyjnej		GOPS PUP

Cel operacyjny 3.6. Spopularyzowanie i wdrożenie zasad aktywnego i zdrowego starzenia się		
Zadania	Wskaźniki realizacji	Podmioty realizujące
Upowszechnianie idei aktywnego i zdrowego starzenia się	<ul style="list-style-type: none"> ✓ liczba osób objętych działaniem (osoby) ✓ liczba zrealizowanych programów edukacyjnych i promocyjnych w zakresie edukacji zdrowotnej i promocji aktywnego i zdrowego stylu życia (osoby) 	<p>GOPS</p> <p>Organizacje trzeciego sektora</p>
Programy w zakresie edukacji zdrowotnej i promocji zdrowego stylu życia	<ul style="list-style-type: none"> ✓ liczba osób pozytywnie oceniających pomoc uzyskaną w ramach projektu 	<p>GOPS</p> <p>Organizacje trzeciego sektora</p>

Cel operacyjny 3.7. Wysoki udział organizacji pozarządowych w świadczeniu pomocy społecznej		
Zadania	Wskaźniki realizacji	Podmioty realizujące
Wsparcie tworzenia i działalności instytucji aktywizujących osoby zaburzone psychicznie	<ul style="list-style-type: none"> ✓ liczba osób objętych działaniem (osoby) ✓ liczba zrealizowanych programów edukacyjnych i promocyjnych w zakresie wolontariatu, samoorganizacji i samopomocy na rzecz integracji społecznej (sztuki) 	<p>Organizacje trzeciego sektora</p>
Promocja i wsparcie wolontariatu, w zakresie integracji osób wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym		<p>Organizacje trzeciego sektora</p> <p>Wójt Gminy</p>
Wsparcie lokalnych inicjatyw samoorganizacji i samopomocy na rzecz integracji społecznej	<ul style="list-style-type: none"> ✓ liczba zrealizowanych programów promocyjnych dla instytucji aktywizujących osoby zaburzone psychicznie 	<p>Organizacje trzeciego sektora</p>

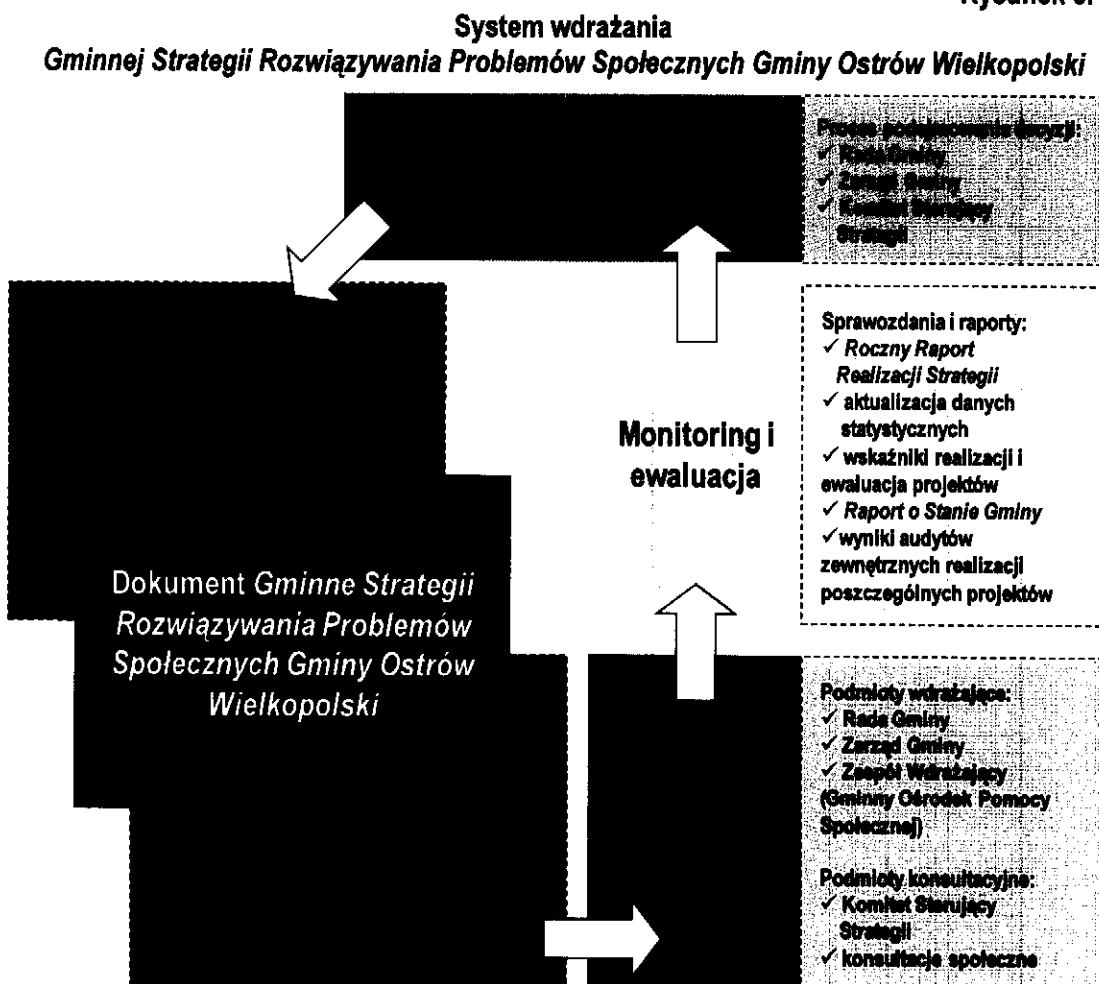
Rozdział 5.

SYSTEM WDRAŻANIA STRATEGII

Programowanie *Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Ostrów Wielkopolski* obejmuje przygotowanie i uchwalenie dokumentu *Strategii* wraz z wykazem zidentyfikowanych i zaplanowanych projektów poprawiających sytuację w sferze społecznej na obszarze Gminy. Realizacja uchwalonej *Strategii* (rysunek 5.1) za pomocą zróżnicowanego instrumentarium będzie obejmować rozciągnięte w czasie etapy:

- wdrażania,
- monitorowania i ewaluacji,
- oceny i aktualizacji (por. rozdział 6).

Rysunek 5.1

Źródło: Opracowanie własne

5.1. Wdrażanie

Proces wdrażania *Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Ostrów Wielkopolski* będzie oparty na zasadach: jawności życia publicznego, personalnej odpowiedzialności za wykonywanie zadań oraz wieloletniego planowania. *Strategia* będzie wdrażana przez wyznaczone do tego podmioty przy wykorzystywaniu różnych narzędzi.

5.1.1. Projekty realizacyjne (uchwała Zarządu Gminy)

Projekty realizacyjne są narzędziem służącym do osiągnięcia konkretnej poprawy sytuacji na obszarze Gminy. *Projekty* są prezentowane w układzie: nazwa planowanego działania, nakłady do poniesienia (całkowity koszt w tysiącach złotych), wskazanie właściwego celu strategicznego i operacyjnego, etapy / zadania, harmonogram realizacji (w tym harmonogram finansowy), oczekiwane rezultaty, źródło finansowania, instytucje i podmioty uczestniczące we wdrażaniu (porównaj wzór *KARTY PROJEKTU* tablica 6.2, rozdział 6)

Zarząd Gminy uchwała do realizacji opracowany przez *Zespół Wdrażający Strategię*, we współpracy z merytorycznie właściwym Wydziałem Urzędu Gminy, schemat *zadania* lub *projektu*. Każde *zadanie* lub *projekt* prezentowane będzie na stronie WWW Gminy Ostrów Wielkopolski.

8.1.2. Raport Realizacji Strategii (uchwała Zarządu Gminy)

Raport Realizacji Strategii przygotowuje *Zespół Wdrażania Strategii*, na podstawie danych poszczególnych wydziałów merytorycznych i jednostek podległych Urzędowi Gminy oraz danych statystycznych. *Raport* opisuje przebieg realizacji *Strategii* wraz ze wskazaniem zadań zrealizowanych, zrealizowanych częściowo i nie rozpoczętych oraz identyfikacją przyczyn problemów i prezentacją propozycji ich przezwyciężenia. Istotnym elementem *Raportu* jest ocena osiągnięcia poszczególnych *celów strategicznych* i *operacyjnych* – w kontekście zrealizowanych i zaplanowanych do realizacji *zadań* i *projektów*, w szczególności czy w każdy z celów wpisują się przygotowane *zadania* i *projekty*.

Raport jest przedkładany Radzie Gminy, Zarządowi Gminy w co najmniej raz w ciągu trwania kadencji, w terminie do 31 marca, po zakończeniu kolejnego roku realizacji *Strategii* oraz prezentowany będzie na stronie WWW Gminy Ostrów Wielkopolski.

8.2 Podmioty zarządzające realizacją *Strategii*

W zarządzaniu realizacją *Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Ostrów Wielkopolski* uczestniczą głównie niżej wymienione podmioty.

8.2.1. Rada Gminy (RG)

Rada Gminy podejmuje uchwały w sprawach przyjęcia i zmian *Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Ostrów Wielkopolski*.

Komisje stałe Rady mają wpisane w zakresy swoich działań monitorowanie i konsultowanie realizacji *Strategii*, zwłaszcza poszczególnych *zadań* i *projektów* realizacyjnych – w kontekście swojego przedmiotu funkcjonowania – oraz inicjowanie i opiniowanie zmian w jej zapisach.

8.2.2. Zarząd Gminy (ZG)

Zarząd Gminy jest odpowiedzialny za wykonywanie uchwał Rady Gminy w sprawie przyjęcia i zmian *Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Ostrów Wielkopolski* oraz nadzór nad jej wdrażaniem. W tym celu Zarząd Gminy powołuje *Zespół Wdrażający Strategię* w skład którego poza Kierownikiem GOPS wchodzi koordynatorzy poszczególnych *projektów* (tj. naczelnicy lub ich zastępcy wydziałów i biur Urzędu Gminy, bądź upoważnieni przez Zarząd Gminy pracownicy wydziałów i biur, bądź dyrektorzy lub ich zastępcy gminnych jednostek organizacyjnych, bądź zarządzający organizacjami pozarządowymi), którzy będą bezpośrednio nadzorować ich opracowanie i wdrażanie.

Na podstawie danych zawartych w *Raporcie Realizacji Strategii*, wyników audytów zewnętrznych realizacji poszczególnych *projektów*, wskaźniki realizacji i ewaluacja *projektów* oraz innych dokumentów i danych statystycznych Zarząd Gminy wnioskuję do Rady Gminy o aktualizację *Strategii*. Aktualizacja może być dokonywana nie częściej niż raz na dwa lata.

Zarząd Gminy zbiera informacje o stopniu wykonania każdego z poszczególnych *projektów* oraz osiągania celów operacyjnych, prowadzi sekretariat *Zespołu Wdrażającego Strategię* oraz nadzoruje i przeprowadza konsultacje społeczne, a także zbiera informacje odnośnie wskaźników realizacji i ewaluacji *projektów* oraz wyniki audytów zewnętrznych *projektów*.

8.2.3. Zespół Wdrażający Strategię (ZWS)

W skład ZWS wchodzi: upoważniony członek Zarządu Gminy w funkcji przewodniczącego, Kierownik Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w funkcji wiceprzewodniczącego oraz naczelnicy lub ich zastępcy wydziałów i biur Urzędu Gminy, bądź upoważnieni przez Zarząd Gminy pracownicy wydziałów i biur, bądź dyrektorzy lub ich zastępcy gminnych jednostek organizacyjnych, bądź zarządzający organizacjami pozarządowymi, którzy będą bezpośrednio nadzorować opracowanie i wdrażanie poszczególnych *projektów*.

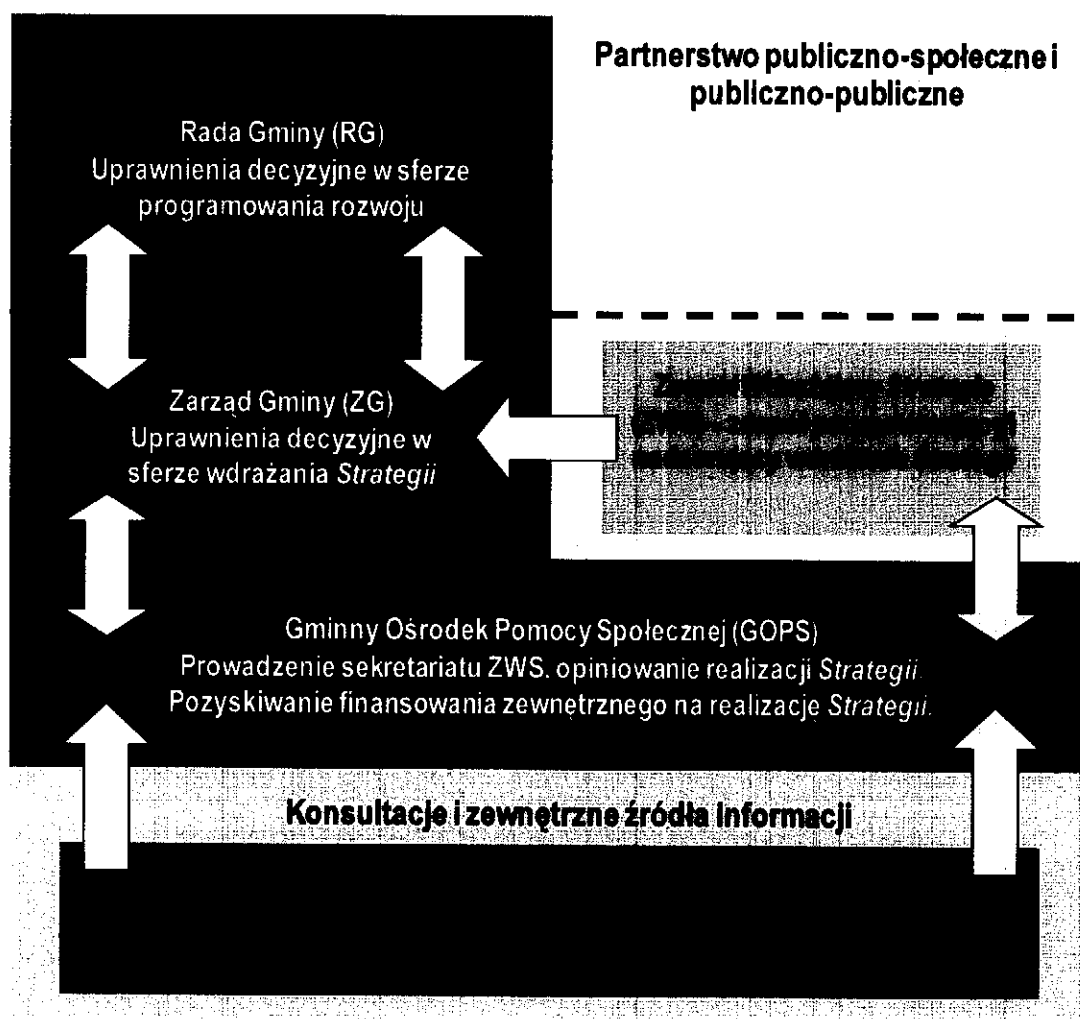
Do *zadań* ZWS należy nadzór nad bieżącym wdrażaniem *Strategii*, koordynowanie prac wdrożeniowych, opracowywanie i zgłaszanie wniosków i propozycji decyzji o wprowadzaniu zmian w *Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Ostrów Wielkopolski*, a także przygotowanie kolejnych edycji *Rocznego Raportu Realizacji Strategii*. W okresowych raportach ZWS informuje i przedstawia oceny oraz wnioski z postępów we wdrażaniu *Strategii*. ZWS wnioskuję do Zarządu Gminy w sprawie utworzenia nowych, bądź likwidacji istniejących *projektów*.

8.2.4. Konsultacje społeczne

Dla opiniowania realizacji *Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Ostrów Wielkopolski* prowadzone będą otwarte konsultacje społeczne, organizowane i monitorowane przez Zarząd Gminy. Konsultacje mają stwarzać możliwość wypowiedzi mieszkańców, ekspertów oraz różnych organizacji i podmiotów w sprawach związanych z realizacją *Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Ostrów Wielkopolski*.

Materiały uzyskane w ramach procesu uspołeczniania wdrażania *Strategii* są na bieżąco analizowane przez Zarząd Gminy. Przygotowuje się syntetyczny raport z przeprowadzonych konsultacji, przedstawiając w nim najważniejsze zagadnienia i wnioski zgłaszane w ramach konsultacji społecznych związane z wdrażaniem *Strategii*. Raport przekazywany jest Radzie Gminy oraz *Zespołowi Wdrażającemu Strategie*, a także prezentowany będzie na stronie WWW Gminy Ostrów Wielkopolski.

Rysunek 8.2
Podmioty zarządzające wdrażaniem *Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Ostrów Wielkopolski*

Źródło: Opracowanie własne

Rozdział 6.

SPOSOBY MONITOROWANIA, AKTUALIZACJI, FINANSOWANIA I KOMUNIKACJI SPOŁECZNEJ STRATEGII

6.1. System monitorowania

Monitoringiem i ewaluacją objęte będą postępy w realizacji *Strategii* na dwóch poziomach: poszczególnych *zadań i projektów* oraz *celów operacyjnych i strategicznych*.

Prowadzony będzie monitoring wskaźnikowy i społeczny. Monitoring wskaźnikowy będzie prowadzony w oparciu o oczekiwane wskaźniki osiągnięć (porównaj rozdział 7.), zaś monitoring społeczny będzie na podstawie wyników badania opinii, w szczególności poprzez konsultacje społeczne. Poziom osiągnięcia każdego *celu operacyjnego* będzie mierzony raz na dwa lata, poczynając od 2015 roku, a poszczególnych *projektów realizacyjnych* – na koniec każdego roku kalendarzowego.

Istotny element systemu monitorowania stanowi sporządzanie *Raportu Realizacji Strategii* wraz ze wskazaniem zadań zrealizowanych, zrealizowanych częściowo i nie rozpoczętych oraz identyfikacją przyczyn problemów i prezentacją propozycji ich przezwyciężenia. Istotnym elementem *Raportu* jest ocena osiągnięcia poszczególnych *celów strategicznych i operacyjnych* – w kontekście zrealizowanych i zaplanowanych do realizacji *projektów*, w szczególności czy w każdy z celów wpisują się przygotowane *projekty* (porównaj rozdział 5).

6.2 Sposoby ewaluacji i aktualizacji

6.2.1 Ewaluacja

Ewaluacją objęte będą postępy w realizacji *Strategii* na dwóch poziomach: poszczególnych *projektów* oraz *celów operacyjnych*.

Ewaluacja projektów – w terminie do 31 marca każdego roku *Zespół Wdrażający Strategii* zbiera i zestawia materiał sprawozdawczy na podstawie raportów składanych do 31 stycznia przez naczelników lub ich zastępców wydziałów i biur Urzędu Gminy, bądź upoważnionych przez Zarząd Gminy pracowników wydziałów i biur, bądź przez dyrektorów lub ich zastępców gminnych jednostek organizacyjnych, bądź prze zarządzających organizacjami pozarządowymi, którzy będą bezpośrednio nadzorować opracowanie i wdrażanie poszczególnych *projektów*. Materiał sprawozdawczy określa osiągnięty na koniec poprzedniego roku kalendarzowego poziom wskaźników przypisanych do każdego *projektu*. Następnie dokonywana jest ocena końcowa oraz sformułowane są wnioski dla Zarządu Gminy. Cały zebrany materiał stanowi podstawę *Rocznego Raportu Realizacji Strategii*, który jest przedkładany równocześnie Radzie Gminy i *Komitetowi Sterującemu Strategii*.

Ewaluacja celów operacyjnych – co cztery lata, rozpoczynając od 2016 roku, każdorazowo w terminie do 30 czerwca *Zespół Wdrażający Strategię* zbiera i zestawia materiał sprawozdawczy na podstawie pomiarów wskaźników osiągniętych na koniec roku kalendarzowego, korzystając przy tym także z informacji z powszechnie dostępnych źródeł, ocen eksperckich, wyników monitoringu społecznego i konsultacji społecznych. Ocenę okresową wraz ze sformułowaniem wniosków wykonuje zewnętrzna organizacja trzeciego sektora i przekazuje ją Zarządowi i Radzie Gminy.

6.2.2. Aktualizacja

Wynikające z monitorowania i oceny wdrażania *Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Ostrów Wielkopolski*, zmiany w zapisach dokumentu mogą być dokonywane na bieżąco przez Zarząd Gminy w *projektach* realizacyjnych na wniosek *Zespołu Wdrażania Strategii*. Ewentualne zmiany dotyczące *celów operacyjnych* mogą być wprowadzone przez Radę Gminy po każdorazowej ich okresowej ocenie, a *celów strategicznych* – nie częściej niż raz w ciągu kadencji samorządu, rozpoczynając od 2016 roku. Systematyczna aktualizacja *Strategii*, jest ukierunkowana na uwzględnienie w niej pojawiających się nowych zadań i wykorzystanie nowych możliwości.

6.3 Finansowanie realizacji *Strategii*

Finansowanie realizacji *Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Ostrów Wielkopolski* tylko w niewielkim stopniu zależą od samorządu Gminy. Schemat realizacji i finansowania *zadań* przedstawiono na rysunku 6.1.

Samorząd Gminy ma ograniczone środki do bezpośredniego finansowania realizacji *projektów* niezbędnych do osiągnięcia *celów strategicznych* i *operacyjnych*. Jednak poprzez kształtowanie przestrzeni, stymulowanie rozwoju zasobów ludzkich i zapewnienie bezpieczeństwa w sferze społecznej tworzy warunki do rozwoju gospodarczego, przyciągania inwestorów i pobudzania przedsiębiorczości mieszkańców. Utrzymanie wysokiego tempa rozwoju przy ograniczonych wolnych środkach budżetowych wymaga stosowania montażu finansowego opartego na partnerstwie publiczno-społecznym i publiczno-publicznym, wspieranego pozyskaniem środków bezzwrotnych z funduszy strukturalnych Unii Europejskiej.

Partnerstwo publiczno-społeczne jest formą finansowania realizacji projektów w sferze społecznej przez długoterminowe zaangażowanie organizacji trzeciego sektora – stowarzyszeń, fundacji, a także spółdzielnie społecznych. Wobec ustawowego ograniczenia zadłużenia jednostki samorządowej do poziomu 15 i 60% jej dochodów budżetowych oraz obecnego poziomu zobowiązań montaż finansowy z wykorzystaniem organizacji trzeciego sektora w połączeniu ze środkami bezzwrotnymi pozyskanymi z funduszy strukturalnych Unii Europejskiej stanie się podstawowym narzędziem rozwiązywania problemów społecznych.

Rysunek 6.1

Schemat finansowania realizacji
Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Ostrów Wielkopolski

Źródło: Opracowanie własne

Partnerstwo publiczno-publiczne jest formą finansowania *zadań i projektów* przez koncentrację środków publicznych – Gminnych, gminnych, województwa samorządowego i działów administracji specjalnej. Może stać się jednym z istotnych źródeł środków na finansowanie *zadań i projektów* służących rozwiązywaniu problemów społecznych w Gminie Ostrów Wielkopolski.

6.4. Sposoby inicjowania współpracy pomiędzy sektorem publicznym a organizacjami pozarządowymi

Skutecznemu realizowaniu *Strategii* służyć będzie współpraca z organizacjami sektora publicznego oraz organizacjami pozarządowymi. Uczestnictwo kluczowych reprezentantów poszczególnych sektorów zostało zapewnione w *Komitecie Sterującym Strategii* (porównaj rozdział 8). Podstawowymi sposobami inicjowania i realizowania współpracy będą partnerstwo publiczno-publiczne, partnerstwo publiczno-społeczne oraz aktywizowanie i wspieranie organizacji pozarządowych.

Partnerstwo publiczno-publiczne jest formą finansowania *zadań i projektów* na poziomie Gminnym przez koncentrację środków publicznych – gminnych, Gminnych, województwa samorządowego i pionów administracji specjalnej. W latach 2014-2020 oraz w kolejnych okresach programowania stanie się ono jednym z ważniejszych źródeł finansowania rozwiązywania problemów społecznych, istotnych z punktu widzenia rozwoju Gminy.

Partnerstwo publiczno-społeczne jest formą finansowania wydatków na sferę problemów społecznych przez długoterminowe zaangażowanie organizacji trzeciego sektora, szczególnie dla skutecznego pozyskiwania środków z funduszy strukturalnych Unii Europejskiej na realizację *Strategii*. Wobec ustawowego ograniczenia zadłużenia jednostki samorządowej, ograniczonej dochodów budżetowych Gminy montaż finansowy z wykorzystaniem organizacji pozarządowych i środków bezzwrotnych z funduszy strukturalnych może stać się najważniejszym narzędziem rozwiązywania problemów społecznych Gminy Ostrów Wielkopolski.

Do sprawnego funkcjonowania i rozwoju Gminy Ostrów Wielkopolski niezbędne jest poczucie wpływu mieszkańców na funkcjonowanie swojego otoczenia i sprawne działanie instytucji. Jedną z najważniejszych form aktywności obywatelskiej jest działalność organizacji pozarządowych, które powszechnie uznaje się za cenne dopełnienie – a czasem wręcz alternatywę – w realizacji zadań przez samorząd Gminny. Ich walorem jest nie tylko znajomość lokalnej specyfiki, adekwatność i szybkość działania, ale także często niższy koszt osiągania efektów. Inicjowanie współpracy będzie oparte na następujących zasadach:

- aktywizacji społeczności lokalnych,
- wielopłaszczyznowego wspierania organizacji pozarządowych,
- włączania społeczności lokalnych w rozwiązywanie lokalnych problemów i procesy zarządzania Gminą,
- wspierania aktywnych obywateli Gminy

Najważniejsze kierunki działań wobec organizacji pozarządowych to włączanie społeczności lokalnych w proces realizacji *Strategii*, zarządzanie Gminą (zgodnie z regułą *open government*), a także w identyfikowanie najważniejszych problemów i oczekiwań w ramach konsultacji społecznych oraz wspieranie w pozyskiwaniu zewnętrznych źródeł finansowania projektów z funduszy strukturalnych Unii Europejskiej.

6.5. Program promocji i *Public Relations*

6.5.1. Założenia

Promocja będzie celową, systematyczną działalnością, która poprzez informowanie, przekaz reklamowy i *Public Relations* będzie wzmacniać znajomość *Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Ostrów Wielkopolski* wśród społeczności Gminnej. Ma również na celu uświadomienie mieszkańcom w jaki sposób realizacja *Strategii* będzie wpływać na rozwiązywanie problemów społecznych w ich otoczeniu oraz na zaspokajanie ich potrzeb.

Skuteczna realizacja *Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Ostrów Wielkopolski* wymaga kształtowania i popularyzowania tworzenie i wspieranie porozumień (sieci) publiczno-społecznych, upowszechniania współpracy administracji publicznej z organizacjami pozarządowymi, w zakresie realizacji zadań publicznych związanych z rozwiązywaniem problemów społecznych oraz społeczne i obywatelskie konsultowanie realizacji *Strategii*. Realizacja celów i priorytetów przyjętych w *Strategii* wymaga posiadania i prowadzenia przez samorząd Gminy promocji i *Public Relations* w sposób zaplanowany i skoordynowany.

Zarząd Gminy koordynuje działania informacyjne i promocyjne, między innymi – poprzez inicjowanie wspólnych przedsięwzięć ze wszystkimi instytucjami zaangażowanymi we wdrażanie *Strategii*. Za prowadzenie działań informacyjnych i promocyjnych dotyczących realizacji *Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Ostrów Wielkopolski* odpowiedzialne jest Zarząd Gminy.

6.5.2. Cele i zasady

Cele programu promocji i *Public Relations*:

- społeczność lokalna poinformowana *Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Ostrów Wielkopolski* – jej celach i sposobach realizacji,
- spopularyzowane działania samorządu gminnego ukierunkowane na realizację *zadań i projektów* służących rozwiązywaniu problemów społecznych na obszarze Gminy Ostrów Wielkopolski,
- spopularyzowane przedsięwzięcia sfinansowane ze środków funduszy strukturalnych oraz podjęte działania ukierunkowane na pozyskanie środków finansowych na realizację dodatkowych *projektów*,
- zapewniony powszechny dostęp do informacji o możliwościach ubiegania się o wsparcie ze środków funduszy strukturalnych na realizację projektów służących rozwiązywaniu problemów społecznych na obszarze Gminy Ostrów Wielkopolski i osiągnięcia *celów strategicznych Strategii*, w szczególności dla organizacji pozarządowych.

Realizacja programu promocji i *Public Relations* będzie oparta na następujących zasadach:

- dostosowania działań promocyjnych do potrzeb i oczekiwań odbiorców,
- kształtowania pozytywnego wizerunku Gminy Ostrów Wielkopolski,
- równowagi pomiędzy promocją wewnętrzną i zewnętrzną.
- zgodności z zasadami określonymi w *Programie Operacyjnym – Wiedza Edukacja Rozwój* oraz *Wielkopolskim Regionalnym Programie Operacyjnym na lata 2014-2020*.

Najważniejsze kierunki działań: poznawanie potrzeb i pragnień mieszkańców, uczestniczenie w istotnych konferencjach i wystawach, intensyfikacja współpracy z regionami partnerskimi, intensyfikacja współpracy z gminami ościennymi oraz Powiatem Ostrowskim, intensyfikacja współpracy z lokalnymi organizacjami pozarządowymi i instytucjami działającymi na rzecz osób wykluczonych społecznie i zawodowo.

6.5.3. Grupy docelowe

Grupy docelowe programu promocji i *Public Relations*:

- społeczność Gminy Ostrów Wielkopolski,
- potencjalni inwestorzy z poza terenu Gminy,
- potencjalni beneficjenci wsparcia ze środków funduszy strukturalnych na realizację projektów służących osiągnięcia *celów strategicznych Strategii*,
- organizacje pozarządowe,
- administracja publiczna zlokalizowana na terenie Gminy Ostrów Wielkopolski,
- władze regionalne Województwa Wielkopolskiego,
- organizacje zawodowe, środowisko biznesu i kultury,
- media.

6.5.4. Środki i instrumenty

Dla osiągnięcia zamierzonych celów programu promocji i *Public Relations* będą stosowane między innymi następujące środki i instrumenty:

- PUBLIKACJA *Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Ostrów Wielkopolski*, zarówno w postaci całego dokumentu jak też wersji popularyzatorskiej, zawierającej kluczowe informacje. Za publikację odpowiedzialne będzie Zarząd Gminy.
- BROSZURY INFORMACYJNE i PUBLIKACJE związane realizacją *Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Ostrów Wielkopolski*, wydawane będą w każdym roku na podstawie *Rocznego Raportu Realizacji Strategii* przy każdej aktualizacji oraz okazjonalnie, z okazji realizacji istotnych elementów *Strategii* (ważnych zadań lub projektów, celów operacyjnych lub strategicznych itp.). Za publikację odpowiedzialny będzie Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej.
- KONFERENCJE PROMOCYJNE dla jednostek zaangażowanych we wdrażanie *Strategii* oraz potencjalnych uczestników partnerstwa publiczno-publicznego i publiczno-społecznego oraz organizacji pozarządowych organizowane w celu usystematyzowania wiedzy związanej ze *Strategią Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Ostrów Wielkopolski*. Za organizację odpowiedzialny będzie Zarząd Gminy.
- WSPÓŁPRACA Z MEDIAMI - prasą telewizją, rozgłośniami radiowymi o zasięgu lokalnym i regionalnym w celu upowszechnienia informacji związanych z wdrażaniem *Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Ostrów Wielkopolski*. Za inicjowanie współpracy z mediami odpowiedzialny będzie Zarząd Gminy.